

Jeopolitiğin Rusya Federasyonu'na Etkilerinin Kuzey Kafkasya-Gürcistan-Güney Osetya Çerçevesinde İncelenmesi

The Effects of Geopolitics to RF
in the Circumstance of North Caucasus-
Georgia-South Ossetia

Senem ÖZTÜRK*

Öz

Jeopolitik, üst hareket tarzını üreterek diğer unsurlara yön veren politikanın dayanacağı bilgi ve imkânların temelidir. Rusya Federasyonu (RF) öncesi dönemdeki Rus politikalarında 'jeopolitik' dışlanıyorken, RF döneminde bunun değiştiği görülmektedir. SSCB'nin dağılmasının ardından Kafkasya'nın jeopolitik durumunda da köklü bir değişim yaşanmıştır. Önceleri SSCB'nin tam kontrolü altında bulunan bu bölgeye karşı uluslararası alanda oluşan ani ilgi hem Kafkasya devletlerini hem de RF'yi etkilemiştir. Çalışmada, RF'nin dağılma sonrası dönemdeki politik yaklaşımının jeopolitik temele sahip olduğu ve bu temel doğrultusunda etkilenen unsurları olarak başta ulusal güvenliği olmak üzere, dış ilişkileri, devlet yönetimi, askerî ve ekonomik yapılanması üzerinde durulmuştur. Kuzey Kafkasya'daki jeopolitik durumun RF açısından Gürcistan jeopolitiği ile ilişkisinin Güney Osetya'nın kilit konumu çerçevesinde önem kazandığı ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Jeopolitik, RF, Kuzey Kafkasya, Gürcistan, Güney Osetya.

---

* Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Strateji ve Stratejik Araştırmalar ABD, Harp Tarihi ve Strateji Programı Yüksek Lisans Mezunlu. E-posta: ozzsenem@gmail.com.

201

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 9

Sayı: 17

Abstract

Geopolitics is the base of the knowledge and opportunities of politics, what creates the upper compartment and conducts the other factors. Before RF, the Russian geopolitics seemed to be sidelined in its politics but now it seems to have changed. After the collapse of USSR, the geopolitics of the Caucasus has changed radically. It used to be totally under control of the Soviet, but the sudden international interest in the area effected both Caucasus and Russian Federation (RF). In the study, it was tried to bring up that the politics of RF is based on geopolitics and through this base, effected items were national security, foreign affairs, military and economical structures were tried to be high lightened. It can be seen that the geopolitics of North Caucasus effected RF's Georgian geopolitics especially in the circumstance of South Ossetia's key position.

Keywords: *Geopolitics, RF, North Caucasus, Georgia, South Ossetia.*

202

Security
Strategies
Year: 9
Issue: 17

Giriş

Bu çalışmanın teori çerçevesinin temelini oluşturan kavram olan *jeopolitik* terimini ilk kullanan Rudolf Kjellen, kavramı devlet-coğrafya ilişkisine vurgu yaparak tanımlamıştır. Karl Haushoffer, yeryüzü ve siyaset ilişkisi olarak, Suat İlhan ise coğrafyanın sahip olduğu değerlerin doğrultusunda etkilenen güç unsurlarının politikaya verdiği yön olarak tarif etmiştir.¹ Bu bağlamda jeopolitik, coğrafyanın politikaya verdiği yön ve coğrafyanın politik olarak yorumlanmasıdır.²

---

¹ Erdal Akpınar, "Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı ve Türkiye Jeopolitiğine Etkiler", *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2005, Cilt: 25, Sayı: 2; Nevzat Denk, *21. Yüzyıla Girerken Türkiye'nin Jeopolitik durumu ve Jeostratejik Öneminin Yeniden Belirlenmesi*, Harp Akademileri Basım Evi, İstanbul, 2000, s. 1-3; Suat İlhan, *Jeopolitik Duyarlılık*, TTK, Ankara, 1989, s. 14-15.

² *A.g.e.*, s. 7; Nejat Tarakçı, *Devlet Adamlığı Bilimi: Jeopolitik ve Jeostrateji*, Çantay Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 32.

Jeopolitiğin Rusya Federasyonu'na Etkilerinin
Kuzey Kafkasya-Gürcistan-Güney Osetya Çerçevesinde İncelenmesi

Fiziki coğrafya *siyasi açıdan* tarafsızdır ancak fiziki coğrafya uygun şekilde kullanılabilirse bir *müttefike* çevrilebilmektedir.³ Tabii ki jeopolitiğin kapsamı sadece fiziki coğrafya ile sınırlı değildir. *Coğrafi, siyasi, ekonomik, askerî, ekolojik ve diğer faktörlerin (etnik-dini-demografik) sistemler üzerindeki etkilerini göz önünde tutarak, devletlerin, bölgelerin ve bir bütün olarak dünyanın gelişme süreç ve ilkelerini inceleyen bilim dalıdır.*⁴

Üst hareket tarzını üreterek, diğer unsurlara yön veren politikanın dayanacağı bilgi ve imkânların temeli jeopolitiktir.⁵ Buna göre jeopolitik, tarafların öncelikli hedeflerini belirlediği gibi bu hedeflere ulaşılması için izlenecek yolun planlanmasında da siyasi meşruiyet zemini hazırlamaktadır.⁶ Jeopolitik, devletleri yönlendirmesinin ötesinde politika yapıcılara da fırsatlar sağlamaktadır.⁷ Carl von Clausewitz'in savaş ve politika bağlantısına vurgusu gibi Colin Gray'de strateji ve fiziksel coğrafyanın ilişkisine vurgu yapmaktadır. Buna göre coğrafya ve stratejinin, jeopolitik teori ile ilişkisi öne çıkarılırken, strateji ve politikanın, jeopolitik içerisinde yapılmasının gerektiği öne sürülmektedir.⁸ Henry Kissinger'a göre de jeopolitik, küresel güç dengesi ve millî eğilimlerle eş anlamlıdır.⁹ Bir

³ C. Sloan Gray, "Coğrafya ve Strateji: Uygulamada Jeopolitik", ed. Sloan & Gray, *Jeopolitik, Strateji ve Coğrafya*, ASAM Yayınları, Ankara, 2003, s. 215-237.

⁴ J. Ericson, "Rusya Yabana Atılamaz: Jeopolitik Gerçekler ve Fanteziler", ed. Geoffrey Sloan ve Colin Gray, *Jeopolitik, Strateji ve Coğrafya*, ASAM Yayınları, Ankara, 2003, s. 323-357.

⁵ Türkiye Stratejik Araştırmalar ve Eğitim Merkezi, *Jeopolitik, Jeopolitik Gelişmeler ve Ekonomik Millî Güç Unsurları Arasında İlişkiler*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1991, s. 26.

⁶ Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik*, Küre Yayınları, İstanbul, 2001, s. 103.

⁷ Geoffrey Sloan and Colin Gray, *Geopolitics, Geography and Strategy*, Frank Cass Publishers, Oxon, 2005, s.2. <http://www.google.com/books?id=iEraO0XJ55sC&printsec=frontcover&dq=Geopolitics,+Geography+and+Strategy&ei=ajdcS-CkLKqizASL8qT-BQ&hl=tr&cd=1#v=onepage&q=&f=false>, (Erişim tarihi: 05.08.2012).

⁸ *A.g.e.*, s. 7.

⁹ *A.g.e.*, s. 1.

devletin karar verme ve uygulama sisteminin en başında millî menfaat bulunmaktadır. Millî menfaate ulaşmak için hareket tarzını belirleyen millî politika üzerinde ise jeopolitik durumun ortaya koyduğu avantajlar ve sınırlılıklar etkili olmaktadır.

Jeopolitik durum iki yönde hareket alanı oluşturmaktadır. Birincisi politikaya ve politika stratejisine doğrudur, ikincisi ise jeostrateji ve askerî coğrafyaya doğrudur.¹⁰ Politika stratejisi ve jeostratejide geçen strateji kelimesinin genel anlamı gücün geliştirilmesi ve kullanılmasıdır. Strateji, hedeflere ulaşmak için izlenen yoldur ve bu yolda ön plana çıkan nokta ise güçtür. Güç, jeopolitiğin sabit ve değişken öğeleri ile siyasi irade, stratejik zihniyet ve planlama becerilerinin birleştirilmesi olarak da tanımlanabilir.¹¹ Politika ne yapılması gerektiğinin yanıtını sunarken, strateji nasıl yapılacağını söylemektedir. Politik hedefler ve politika stratejisi ise jeopolitik duruma bağlı olarak belirlenmektedir.¹² Buna göre jeopolitik, politik amaçlarla tutarlılık göstererek, politik karar alıcılar için en önemli yön verici araçlardan biri olmaktadır.

Jeopolitiğin içindeki politik kelimesi, doğrudan devlet yönetimi, devletin dış ilişkileri ve devletin güvenliği ile ilişkilidir.¹³ Buna göre jeopolitik; güvenlik, iç ve dış politika, millî menfaat ve millî hedefleri etkilediği gibi, hedeflere ulaşmak için oluşturulacak olan güç unsurlarının belirlenmesi ve yönlendirilmesini de etkilemektedir. Bu unsurlar arasında ulus, yönetim, askerî güç, ekonomi ve teknoloji sayılabilir.

RF’de Jeopolitik Durum

RF’deki jeopolitik durumdan bahsetmeden önce, bu ülkenin genel bir tarifini yapmak yararlı olacaktır. RF 17.075.400 km² yüzölçümüne sahip, doğuda Pasifik Okyanusu’na, kuzeyde Kutup

¹⁰ *A.g.e.*, s. 10.

¹¹ Ahmet Davutoğlu, *a.g.e.*, s. 17.

¹² Geoffrey Sloan and Colin Gray, *a.g.e.*, s. 10.

¹³ Nejat Tarakçı, *a.g.e.*, s. 32.

Jeopolitiğin Rusya Federasyonu'na Etkilerinin
Kuzey Kafkasya-Gürcistan-Güney Osetya Çerçevesinde İncelenmesi

Denizi'ne, batıda Avrupa'ya, güneyde ise Güney Asya'ya ulaşan topraklara sahiptir. Dünya karalarının yaklaşık sekizde birini oluşturan kıtasal bir ülkedir. 8 federal bölgesi¹⁴ bulunmaktadır. Federal bölgelerin kapsadığı 21 cumhuriyet, 2 federal şehir, 10 özerk yöre (okruk), 1 özerk bölge, 6 mega bölge (kray) ve 49 vilayet olmak üzere toplam 89 ayrı birimi bulunmaktadır. Her birim merkeze bağlı ancak kendi yasama, yürütme, yargı organlarına sahiptirler.¹⁵ Coğrafi olarak güvenli doğal sınırlara sahip değildir ve tarih boyunca ulusunun güvenliği için coğrafi olarak genişleme ve sınırlarına yakın bölgelerde etkinlik kurarak güvenli sınırlara sahip olma eğilimi göstermiştir. 1997 basımlı Gennadii Zyuganov'un "Zaferin Coğrafyası" adlı kitabında da Rusya'nın tarih boyunca hareketlerinin özünde ulusun güvenliğinin garanti altına alınarak kendi içinde huzurlu bir devlet olması, etrafında ise "Bağımsız bir büyük mekân" kurulması olduğu vurgulanmaktadır.¹⁶ Yine SSCB'nin dağılmasının ardından 1993'de açıklanan "yakın çevre" doktrininin temelinde de bu anlayışın izleri görülebilmektedir.

Sovyetler Birliği döneminde izlenen politikalarda "jeopolitik" söylemsel olarak dışlanıyorken, RF döneminde bu politik yaklaşımda değişim gözlenmiştir. Ruslar, Çarlık döneminde din ve millet temelli, Sovyet döneminde ise ideoloji temelli politika söylemleriyle hareket etmiş ve soğuk savaş dönemi boyunca ABD'nin jeopolitik temelli hareket tarzını şiddetle eleştirmiştir. Ancak SSCB'nin dağılmasıyla oluşan *Yeni Dünya* düzeninde, ideolojilerin giderek önemini yitirdiği ve jeopolitik unsurların öneminin arttığı görülmüştür.¹⁷ RF de

205

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 9

Sayı:17

---

¹⁴ Kuzey Kafkasya Cumhuriyetleri bu dönemde Rusya Güney bölgesine dâhil edilmişken, 2010 Ocak ayında Kuzey Kafkasya Bölgesi adı altında yeni bir federal bölge hâline getirildi. Bu şekilde RF'nin federal bölgelerinin sayısı 7'den 8'e yükselmiş oldu (<http://www.haberrus.com/politika/1777-Rusya-Kafkaslari-yeniden-yapilandiriyor-sorun-ekonomik-kalkinma-ile-cozulecek.html> 22 Ocak 2010 tarihli haberi, (Erişim tarihi: 23 Ocak 2010)).

¹⁵ <http://rusya.ru>.

¹⁶ J. Ericson, *a.g.e.*, s. 324.

¹⁷ Haldun Yalçınkaya, "Soğuk Savaş Sonrası Savaşın Değişimi, Soğuk Savaş Dönemi ve Sonrası Savaş Tarihi Sonuçlarının Türkiye'nin Güvenliğine Etkileri", *X. Askeri*

kuruluşunun ilk günlerinden itibaren jeopolitiğe bakışında değişim olduğunun işaretlerini vermiştir. RF'nin stratejik alanda radikal bir yenilenme içerisine girdiği ve özellikle jeopolitik güvenliğin öne çıkmaya başladığı görülmektedir. 21 Kasım 1991'de Rus Genelkurmay'ı bünyesinde, üyelerinin subaylardan oluştuğu 'Jeopolitik ve Güvenlik' birimi (*The Section of Geopolitics and Security of the Russian Academy of Natural Sciences*) kurulmuştur.¹⁸ Bu birime başkanlık yapmış olan Vladimir Pirumov da, RF döneminde jeopolitiğe yeni bir ilginin uyanmış olması ve jeopolitiğin ulusal güvenlik ile ilişkilendirilmesinin *Sovyet politik sözlüğünde* hiçbir zaman yer almadığını ifade etmiştir.¹⁹ Bunlar RF'nin politik yaklaşımında jeopolitiğin artan etkisini göstermektedir.

Bu çalışmada, Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasındaki dönemde RF politikalarının *jeopolitik* temele sahip olduğu ve RF'nin Kafkasya politikasının da temelinde jeopolitik kaygıların bulunduğu savunulmaktadır. Bu jeopolitik temel doğrultusunda RF'nin ulusal güvenliğinin, dış ilişkilerinin, devlet yönetiminin, askerî ve ekonomik yapılanmasının Kafkasya'nın jeopolitik durumundan etkilendiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Buradan varılmak istenen ise 2008 Ağustos ayında Güney Osetya merkezli yaşanan RF-Gürcistan savaşının ardından Gürcistan ve Güney Osetya'nın jeopolitik açıdan RF'ye ne ifade ettiğinin açıklanmasıdır.

Çalışmada öncelikle jeopolitik mekân çerçevesini oluşturan Kafkasya hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bunun ardından Kuzey Kafkasya'nın jeopolitik durumunun, RF güvenliğinin yanı sıra iç ve dış ve politikalarına yansımalarına değinilmiştir. Son olarak ise Gürcistan'ın ve 2008'de yaşanan savaşın merkezini oluşturan Güney Osetya'nın RF için jeopolitik değerinden bahsedilmiştir.

Tarih Sempozyumu Bildirileri 20-22 Nisan 2005, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2006.

¹⁸ Geoffrey Sloan and Colin Gray, *a.g.e.*, s. 10.

¹⁹ J. Ericson, *a.g.e.*, s. 332.

Soğuk Savaş Sonrası Kafkasya'da Genel Durum

Kafkasya, Karadeniz ve Hazar Denizi arasında kalan bir kara geçididir. Anadolu, Doğu Avrupa, Orta Asya ve Orta Doğu ile etkileşim hâlindeki bir noktada yer almaktadır. Karadeniz aracılığıyla Avrupa içlerine, Hazar aracılığıyla Asya içlerine ulaşımı sağlar. Bu nedenle Abhazya ve Dağıstan kıyı bölgelerde olmalarından dolayı önemlidir. Kafkas Dağları bölgeyi kuzey ve güney olarak ikiye böler. RF sınırları Kafkasya dağları hariç güvenli engebelere dayanmamaktadır.²⁰ Bu dağlardaki geçitlerin azlığı ise dikkat çekicidir. Sadece Derbent ve Daryal geçitleri ve Roki Tüneli'yle kuzey-güney doğrultusunda bağlantı bulunmaktadır.

Kafkasya'nın, coğrafi olarak iki bölüme ayrılmasının siyasi anlamda desteklenerek kalıcı hâle getirilmesi ise getirilmesi ise Sovyetler Birliği döneminde gerçekleşmiştir. Her iki bölgede de birbiriyle çeşitli tarihî, dinî ve etnik yapılarla bağlantıları olan topluluklar yaşadığı gibi, bu toplulukların yine aynı yapılarla birbirlerinden ayrıştıkları görülmektedir. Bu anlamda Kafkasya, dinî ve etnik karmaşanın yaşandığı bir alanı oluşturmaktadır.

Kuzey Kafkasya'da Adige, İnguşetya, Dağıstan, Çeçenistan, Kalmık, Kabartay-Balkar, Karaçay-Çerkez ve Kuzey Osetya olmak üzere 8 cumhuriyet ve Stavropol, Astrahan, Volgograd ve Rostov olmak üzere de 4 bölge bulunmaktadır.²¹ Kuzey Kafkasya devletleri özerk yapılara sahip olup RF'ye bağlı kalmışlardır. Ancak her zaman bu bağlılığa karşı çıkışlar ve bağımsızlık istekleri de var olmuştur. Güney Kafkasya ise Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan devletlerinden oluşmaktadır. Bu üç devlet SSCB'nin dağılmasının ardından bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Ancak bu devletlerin bağımsız olmalarının ardından istikrar ve güvenlik sorunları

207

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 9

Sayı:17

²⁰ Suat İlhan, *Kafkasya'nın Gelişen Jeopolitiği*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları 162, Seri VIII, Sayı A.3, Ankara, 1999, s. 46.

²¹ Şebnem Haskınacı ve Atilla İmrahor İlyas, *İTO 2003 Rusya Ülke Etüdü*, İTO, İstanbul, 2003, s. 2-3.

doğmuştur. Yaklaşık üç yüz senedir bölgede tek etkin güç olan Rus varlığının bir anda etkinliğini yitirmesi ile bölgede yeni güç odaklarının mücadelesinin başlaması bu sorunları tırmandırmıştır.

Bunun yanı sıra Güney Kafkasya'da yeni bağımsız olmuş cumhuriyetler, zayıf devlet yapılarına sahip oluşlarının da etkisiyle güçlü ulusal ordular oluşturamamışlar ve özellikle etnik temel taşıyan güvenlik sorunları içerisinde kaldıkları gibi ekonomik ve siyasi sorunlarla da mücadele etmek durumunda kalmışlardır.²² Tüm bu zafiyetler, bağımsızlığını kazanmış bu devletleri dış yardıma muhtaç bırakmıştır. RF bu konuda devreye girmeye çalışırken bölge dışı güç merkezleri de bölgede etkinlik kurma arayışı içerisinde.

SSCB'nin dağılmasının ardından 17. yüzyıl sınırlarına çekilen RF, jeostratejik mekânında daralma yaşamıştır.²³ Jeostratejide mekânın kontrolü önemlidir ve RF'nin elinde kalan mekânda yaşananlar göze alındığında özellikle Kuzey Kafkasya'da ciddi bir kontrol sorunu olduğu görülmüştür.²⁴ Bu sorunlar doğrultusunda 1990'ların başında RF'nin önceliklerinin mevcut sınırları koruma çabasının yanında, yeni

208

Security
Strategies
Year: 9
Issue: 17

---

²² Nadir Devlet, "Rusya Federasyonu'nun Güney Kafkasya Siyaseti ve Türkiye'ye Etkileri", O. Yeşilot içinde, *Değişen Dünya Düzeninde Kafkasya*, Kitapevi Yayınları, İstanbul, 2005, s. 1-17., Esra HATİPOĞLU, "After Empire: Georgia-Russia Relations and the Prospects for Stability in the South Caucasus". *Turkish Review of Eurasian Studies*, Annual 2004-4, p. 173-191.

²³ SSCB'nin dağılması ile RF, Türkiye ve İran'la olan kara sınırlarını ve Karadeniz sahilindeki Maripol, Odessa, İllisevsk limanlarını kaybetmiştir. RF sınırları içinde sadece Novorossisk ve Tuapse limanları kalmıştır (Aleksandre Toumarkine, http://www.bkd.org.tr/analiz_ac.asp?id=6). Azeri petrolü kontrolünün dışına çıkmıştır. Güney Kafkasya cumhuriyetlerin peş peşe BM'e katılmaları RF'yi bu bölgenin dışına iterken Doğu Avrupa da Batı'ya terk edilmiştir (Erhan Büyükkakıncı, "Vladimir Putin Dönemi Rus Dış Politikasına Bakış, Söylemler, Arayışlar ve Fırsatlar", Erhan Büyükkakıncı içinde, *Değişen Dünyada Rusya ve Ukrayna*, Phoenix, Ankara, 2004, s. 137-163; Gamze Güngörmüş Kona, "Rusya Federasyonu'nun Kafkasya Politikası", *Jeopolitik, Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Yaz 2004, Yıl: 3, Sayı: 1, s. 97-115).

²⁴ J. Ericson, *a.g.e.*, s. 323-357.

Jeopolitiğin Rusya Federasyonu'na Etkilerinin
Kuzey Kafkasya-Gürcistan-Güney Osetya Çerçevesinde İncelenmesi

bir dağılma yaşama korkusuyla şekillendiği görülmüştür.²⁵ Ayrıca RF, dağılma sonrası dönemde ilk olarak eski Sovyet sonrası coğrafyası ile ekonomik ve askerî alanda sıkı ilişkiler kurma yoluna gitmiş, bu şekilde kendi gücünü toparlamak ve dışarıdan gelebilecek etkilere karşı koymaya çalışmıştır. Bu coğrafyada Orta Asya ve Ukrayna-Belarus'la birlikte öne çıkan bölgelerden birisi de Güney Kafkasya olmuştur.²⁶

Güney Kafkasya açısından, SSCB döneminde dışarıya tamamen kapalı olan ve ilgi gösterilmeyen bir bölge olarak nitelendirilebilecek Kafkasya'nın, 1990 sonrası uluslararası alanda gündeme gelmesinin nedenlerine bakıldığında iki olay göze çarpmaktadır. Birincisi bölge kaynaklarının Sovyet egemenliğinden çıkışı, diğeri de 11 Eylül 2001'den sonra Orta Doğu'ya alternatif enerji kaynaklarına sahip olması ve bu kaynakların geçiş yolları üzerinde olmasından dolayı bölgenin uluslararası yatırıma açılmasıdır.²⁷ Kuzey Kafkasya'da ise özerklik kazanan cumhuriyetlerde etnik-ayrılıkçı yapıların güç kazandığı ve bu yapıların giderek kökten dinci-ayrılıkçı yapılanmalara dönüştüğü görülmektedir. Bu yapılanmalarla paralel olarak bölge terör ve kaçakçılık merkezi hâline gelmiştir. Ayrıca Kafkasya'nın, Orta Doğu, Akdeniz ve Orta Asya coğrafyaları arasında kilit bir noktada olduğu düşünüldüğünde RF'nin Kuzey Kafkasya'da yaşadığı sorunların yanında Güney Kafkasya'daki etkisini de yitirmeye başlaması, bu coğrafyalardaki politikalarını da olumsuz etkileyebileceği potansiyeli yaratmıştır.²⁸

SSCB'nin dağılmasının ardından Kafkasya'nın jeopolitik durumunda bir değişimin yaşandığı ortadadır. Güney Kafkasya

²⁵ Erhan Büyükkakıncı, *a.g.e.*, s. 137-163

²⁶ Cengiz Erişen, "Rusya Federasyonu'nda Ulusal Güvenlik Yaklaşımı ve Askerî Doktrinler", Erhan Büyükkakıncı içinde, *Değişen Dünyada Rusya ve Ukrayna*. Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004, s. 165-194.

²⁷ Necdet PAMİR, "Orta Asya ve Kafkasya'da Güvenlik Arayışları Sürecinde Bölgedeki Enerji Kaynakları'nın Rolü", *Jeopolitik, Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2003, Yıl: 2, Sayı: 7, s. 101-119.

²⁸ Suat İlhan, 1999, *a.g.e.*, s. 69.

devletlerinin bağımsızlığını kazanmaları açısından bu daha çok bir gelişim olarak görülebilse de pek çok olumsuzluk beraberinde ortaya çıkmıştır. Jeopolitik ve jeostrateji olarak tanımlanan değerlerin sahip olunan mevcut gücü katlayarak arttırabildiği gibi güçsüzlük durumunda oluşan zafiyetleri de bir o derece artırabilmekte²⁹ olduğunun iyi bir örneğini Kafkasya'da oluşan bu durum ortaya koymaktadır. Benzer etkiyi dağılma sonrası dönemde RF'nin de yaşadığı görülmektedir. RF topraklarının bir kısmının Kafkasya'da bulunması bu etkiyi arttırmıştır. Kafkasya'nın jeopolitik durumu RF açısından güvenlik kaygısı yarattığı kadar, ekonomik ve sosyal gerekliliklerini de etkilemiştir.

Bu durum karşısında RF'nin yönetim, halk ve ordu üçgenini eşgüdümlü hareket eder hâle getirme çabası içine girdiği görülmektedir. RF açısından bu unsurlar arasındaki eşgüdümü güçlendirmek ve yapılandırmak için ekonomi önemli araçlardan biri olmuştur. Bu anlamda Kafkasya'nın sağlayabileceği ekonomik avantajlar, bölgeyi daha da cazip hâle getirmektedir. Her ne kadar Güney Kafkasya'da Azerbaycan haricinde ispatlanmış petrol ve doğalgaz rezervleri çok iyi olmasa da, Gürcistan ve Ermenistan, Bakü-Tiflis-Ceyhan ham petrol hattı ve buna paralel Şah Deniz doğalgaz hattı geçiş ülkeleri olmalarından dolayı önem taşımaktadır.³⁰ Kuzey Kafkasya'da ise zengin petrol rezervlerine sahip olması açısından Çeçenistan ve Dağıstan göze çarpmaktadır. Burada yaşanan savaşın güvenlik kaygıları içermesinin yanında ekonomik yönünün de olduğu bu rezervler nedeniyle vurgulanmaktadır. Çeçenistan'ın başkenti Grozni, İkinci Dünya Savaşında Hitler'in hedefleri arasında da bulunmuştur. Bu bölge Körfez ve Sibirya'dan sonra üçüncü büyük petrol ve doğalgaz merkezi olarak görülmektedir ve Dağıstan ile birlikte Rus petrolünün yarısına yakın kısmını üretmektedir.³¹

²⁹ *A.g.e.*, s. 73.

³⁰ Necdet Pamir, *a.g.e.*, s. 101-119.

³¹ Gamze Güngörmüş Kona, *a.g.e.*, s. 97-115.

Jeopolitiğin Rusya Federasyonu'na Etkilerinin
Kuzey Kafkasya-Gürcistan-Güney Osetya Çerçevesinde İncelenmesi

RF'nin Kafkasya politikalarının 15 senelik döneminde bölgenin, Ruslar için tarih boyunca taşıdığı önemin değişmediği ancak günümüzde izlenen politikalarda strateji değişikliği olduğu görülmektedir. SSCB'nin dağılmasının ardından kurulan RF'ye baktığımızda izlediği politikaların jeopolitik temelli olduğu söylenebilir.

Bu durumu destekleyen bir başka olay da RF Dışişleri Bakanı Lavrov'un 2006 NATO resmî görüşmelerinde açıkça Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO üyesi olması durumunda jeopolitik bir kayma yaşanacağı ve Rusya'nın politikasının yenilenmesinin gerekeceğini belirtmiş olmasıdır.³² RF'nin yeni sınırlarının yarattığı savunma zafiyeti ve boşluk ile NATO tarafından çevrelenmesi ve ayrılıkçı hareketler, güvenlik sorunu oluşturduğu gibi stratejik noktalara ve stratejik kaynaklara ulaşılması bakımından da ihtiyaç yaratmıştır. Jeopolitik çıkarları açısından RF'nin Kafkasya'daki bu durumu bir sınav niteliğindedir.³³ Bu nedenle jeopolitik çıkarlarını elde edebilmek açısından özellikle Gürcistan'ın askerî müttefikliğine ihtiyaç duyduğu gözlenmiştir.³⁴

Rusya en zayıf olduğu dönemlerde dahi Kafkasya'dan ilgisini çekmemiş, bölgeyi 'yakın çevre' doktrininin merkezine oturtarak gelişmelere yön veren en önemli dış aktör olma konumunu sürdürmeye gayret etmiştir. Dağılma döneminde Kuzey Kafkasya'yı elinde tutmak için büyük uğraş verdiği gözlemlenen RF'nin kısa süre içinde Güney Kafkasya'ya yönelik ilgisini de koşulların gereğine uyumlu bir şekilde sürdürmeye gayret ettiği görülmüştür.

³² Matthew Tarver-Wahlquist and Andrei Pavlovich Tsygankov, "Duelling Honors: Realism, Constructivism and the Russia-Georgia Divide", 2008. http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/6/7/6/5/pages267654-1.php, (Erişim tarihi: 16.11.09).

³³ Mariya Y. Omelicheva, "Counterterrorism Policy: Variations on an Imperial Theme", 2008. http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/6/7/6/5/pages267654-1.php, (Erişim tarihi: 16.10.09). <http://kups.ku.edu/people/vitae/cv-omelicheva-mariya-2010-08.pdf>, (Erişim tarihi:05.08.2012).

³⁴ Matthew Tarver-Wahlquist and Andrei P. Tsygankov, *a.g.e.*

Kuzey Kafkasya Jeopolitiğinin RF'nin Güvenliğine Etkisi

Kuzey Kafkasya RF'nin 'Rusya-Güney' olarak adlandırdığı bölge içerisinde olup, RF iç sınırlarının belki de en önemli kısmını oluşturmaktadır. Yollar ve geçitler açısından sahip olduğu kesişim noktaları bakımından Güney Kafkasya'yı da kontrol etme imkânı yaratabilmektedir. Kuzey-güney ve doğu-batı yönlerindeki ulaşımın zorunlu güzergâhıdır ve mevcut karayolları Daryal ve Derbent geçitleriyle RF-Gürcistan-Ermenistan-Azerbaycan bağlantılarını sağlamaktadır.³⁵ Tüm Kafkasya üzerinde oluşturulabilecek bir bütünlük RF açısından hem Doğu Akdeniz ve Basra körfezine stratejik geçiş sağlamakta, hem de Türkiye ve İran'a açılan bir kapı olmaktadır.

Kuzey Kafkasya genelinde yaşanacak büyük bir savaş ya da etnik çatışma durumu RF'nin Karadeniz-Boğazlar-Akdeniz-Süveyş Kanalı çıkış noktalarına ulaşmasını engelleme tehlikesi oluşturmaktadır. Böyle bir durum, RF'nin dünya pazarına ürün ihracatında da kayıplara neden olabilecektir. Ayrıca Kuzey Kafkasya Rus ekonomisi için tam bir hammadde kaynağıdır.³⁶ Bölgenin enerji hatlarına ve enerji kaynaklarına olan yakınlığı da dikkat çekicidir. Bölge, enerji hatları güzergâhında olup enerji hatlarının Hazar ve Karadeniz bağlantısını sağlamaktadır.

SSCB'nin dağılmasının ardından RF'nin Kafkasya'da yaşadığı güvenlik sorunlarına bakıldığında federasyon sınırları içinde kalmış olan Kuzey Kafkasya'da yaşanan sorunlar öne çıkmaktadır. Oysa SSCB döneminde Kafkasya'nın tümünde bugünkü durumdan çok farklı olarak güvenlik açısından istikrarlı bir yapı olduğundan bahsedilebilir.³⁷ Kuzey Kafkasya'da yaşanan sorunların ardında bölgeyi RF'den ayırarak yeni bir rejim altında birleştirme hedefi bulunmaktadır.³⁸ Bu bölgede gerçekleştirilecek bir kopuş RF'nin diğer

³⁵ Suat İlhan, 1999, *a.g.e.*, s. 16.

³⁶ Gamze Güngörmüş Kona, *a.g.e.*, s. 97-115.

³⁷ *A.g.e.*

³⁸ 1998 Ağustos'unda "Kafkasya Halkları Meclisi" toplantısı ve Kafkas Devletlerinin

bölgeleri için de emsal olabilecektir. Bu nedenle RF, sınırları içinde yeni bir çözülmeye gidebilecek koşulların oluşmasından endişe etmektedir.

Bölgede yaşanan sorunların temelinde etnik ve dinî farklılıklar görülmektedir. Dağıstan'dan Adige'ye kadar tüm Kuzey Kafkasya birbirine düşman etnik azınlıkların çatışmaya hazır olduğu, arazi, mal-mülk ve siyasi güç üzerinde mücadelelerin devam ettiği bir *kaynayan kazan* görünümündedir.³⁹ İkinci Dünya Savaşı sırasında Orta Asya'ya gönderilen Kafkas halklarının 1950'lerden sonra geri döndürülmesiyle sınır ve yerleşim sorunları ortaya çıkmıştır. Etnik farklılıkların yanında dinî çatışmalar da zamanla devreye girmiştir.

Ancak bölgedeki sorunlar salt etnik ve dinî içerikli olmayıp sosyoekonomik içeriklere de sahiptir. Hızlı nüfus artışı, işsizlik, gelir dağılımında dengesizlik, yozlaşmış yöneticiler, elit ve dış güçlerin etkisi de çatışmaları desteklemektedir.⁴⁰ Çatışmalarda Çeçenistan'ın ayrılıkçı hareketleri öne çıkmaktadır. Çeçenlerin Kuzey Kafkasya'yı RF'den kopararak bağımsız bir 'Kafkas İslam Cumhuriyeti' kurma hedefi olduğu bilinmektedir.⁴¹ Çeçenistan'ın bugünkü konumunu soğuk savaşta ABD-RF arasındaki Polonya benzeri yeni demir perde olarak tanımlayan⁴² akademisyenler de bulunmaktadır.

Rusya'ya karşı bağımsızlıklarını korumayı amaçladıkları "Kuzey Kafkasya Federasyonu Cumhuriyeti" kurulma kararı alınmıştır. Kabartay-Balkar, Karaçay-Çerkes, ve Kuzey Osetya bu federasyonun içinde yer alma konusuna soğuk baktıkları ancak Çeçenistan'ın konuyla yakından ilgilendiği görülmüştür. Suat İlhan, 1999, *a.g.e.*, s. 40.

³⁹ Peter Rutland, "Putin'in İktidar Yolu", Y. Tezkan içinde, *Kadim Dostumuz Yeni Rusya*, Ülke Kitapları, Basım yeri belirtilmemiş, 2001, s. 151-190.

⁴⁰ Domitilla Sagramoso, "Violence and Conflict in the Russian North Caucasus". *International Affairs*, 2007, s. 681-705.

⁴¹ Fevzi Uslubaş, *İmparatorlukların Bataklığı*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2005, s. 165.

⁴² Vincenzo de Vizo, "George W. Bush, Vladimir Putin and the Geopolitics of the new Cold War", April 2008. http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/6/7/6/5/pages267654-1.php, (Erişim tarihi: 16.11.09).

Çeçenistan savaşlarına bakıldığında özellikle 1994'teki ilk savaşta RF ordusunun başarısızlığı⁴³ Güney Kafkasya ve Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) içindeki imajını olumsuz etkilemiştir. Bu devletler RF'den uzaklaşarak ABD ve NATO ile yakınlaşmaya başlamıştır. Her ne kadar Putin'in 1999'da iktidara gelir gelmez başlattığı ikinci Çeçen savaşı ilkinde göre daha başarılı olmuşsa da bölgedeki sorunlar tam olarak çözülememiştir. 2006'dan itibaren Çeçenistan savaşında bir yavaşlama yaşanmıştır ve 2007 Münih Güvenlik Konferansı'nda Putin ve Ivanov'un açıklamalarında "RF terör sorununu çözmüştür ve savaş kazanılmıştır" denilse de bölgedeki çatışmalar sürmüştür. Güvenlik güçleri ile yaşanan yeni çatışmaların varlığı bunu göstermektedir. 2005-2006 arası Dağıstan'da 100'ün üzerinde terörist eylem gerçekleştirilmiştir. Kuzey Kafkasya'daki şiddet son on senede değişim geçirerek, ayrılıkçı etnik yapısından uzaklaşarak aşırı İslami cihatçılığa doğru kaymış ve İnguşetya, Dağıstan, Karaçay-Çerkez, Kabartay-Balkar bölgelerindeki cemaatler aracılığıyla tüm bölgeye yayılma eğilimi göstermiştir.⁴⁴ Şiddetin diğer bölgelere yayılmaya başlaması gelecekte Kuzey Kafkasya'da Çeçenistan'dakine benzer yeni bir savaşın daha oluşabilme potansiyelini göstermiştir.

Çeçenistan savaşlarının yarattığı diğer bir etki ise RF'yi karar süreçlerindeki önceliklerini dış politikadan iç politikaya kaydırmak

214

Security
Strategies
Year: 9
Issue: 17

⁴³ 1996 Hasavut anlaşmasına göre RF askerî olarak bölgeden çekilecek, Çeçenistan'ın yeniden yapılanmasına ekonomik olarak yardımcı olacak, yönetim Çeçenlere bırakılacaktır. Bu anlaşma ile 2001'e kadar sorunu dondurma öngörülmektedir. Gamze Güngörmüş Kona, *a.g.e.*

⁴⁴ 2005'de Kabartay-Balkar'ın başşehri Naçık'de polis birliklerine karşı 100'e yakın silahlı militan tarafından eylemler gerçekleştirilmiştir. İnguşetya'da da özellikle devlet memurlarına karşı saldırılar düzenlenmiştir. Yine Karaçay-Çerkez'de benzer saldırıların hem devlet görevlilerine hem de resmî İslam din adamlarına düzenlendiği izlenmiştir. Çeçenistan'da durum sakinleşmemiştir. Rus federal kuvvetlerine ve Moskova-Çeçen güvenlik kuvvetlerine saldırılar sürmektedir. Bu saldırıların Kuzey Osetya'ya da yayıldığı görülmektedir. Domitilla Sagramoso, *a.g.e.*, s. 681-705.; Mariya Y. Omelicheva, *a.g.e.*,

durumunda bırakmasıdır.⁴⁵ 1999'da Çeçen militanların Dağıstan'ı istila etmesiyle başlayan ikinci Çeçenistan savaşı, Moskova, Volgodonsk ve Bunaisk apartman bombalama eylemleri ile çatışma bölgesinin dışındaki halkı da etkilemeye başlamıştır.⁴⁶ *Beslan katliamından* sonra, ayrılıkçı Çeçen hareketiyle mücadele için gücün merkezileştirilerek Kremlin'de toplanmasının gerekliliği Putin'in açıklamalarıyla ortaya konmuştur.⁴⁷ Putin dönemindeki ikinci Çeçen savaşıyla toplumu birleştirmek için ulusçu-merkezî devletçi söylemlere⁴⁸ paralel olarak başta ordu olmak üzere başlıca devlet kurumlarında yeniden yapılanma girişimleri de görülmüştür. Bu girişimler kapsamında devlet dışı aktörlerin etkinlikleri azaltılmış ve devletin tek merkezden yönetilmesinin gerekliliğine vurgu yapılmaya başlanmıştır.⁴⁹

Sonuç olarak Kuzey Kafkasya'nın RF açısından önemi sorgulandığında bölgedeki Rus halkının, petrol kaynakları ve enerji hatlarının güvenliğinin sağlanmasının yanında devlet otoritesinin güçlendirilmesi ve 21 cumhuriyet üzerinde tam kontrol sağlanması olduğu da görülmektedir.⁵⁰ Putin'in, *Zerkalo RTR*'de 23 Ocak 2000'de yaptığı açıklamadaki, "...Kafkasya'daki faaliyetlerimize karşı halkın aktif desteği sadece millî kimliğimizin zedelenmiş olmasından duyulan üzüntü değil ama aynı zamanda devletimizin zayıflamış olduğu ve kuvvetlenmesi gerektiği duygusundan da kaynaklanıyordu"⁵¹, ifadesi de bunu desteklemektedir. Tüm bunlara bakıldığında Kuzey Kafkasya'nın jeopolitiğinde yaşanan değişimin RF iç ve dış politikasını da etkilediği görülmektedir.

⁴⁵ Erhan Büyükakıncı, *a.g.e.*, s.137-163.

⁴⁶ Peter Rutland, *a.g.e.*, s. 151-190.

⁴⁷ Marshall I. Goldman, "Putin and the Oligarchs", *Foreign Affairs*, 2004, Vol 83, No 6, 33-44.

⁴⁸ Erhan Büyükakıncı, *a.g.e.*; Boris Kagarlitski, *Bugünkü Rusya, Tarih, Toplum, Kuram*, İthaki Yayınları, İstanbul, 2008-orjinal basım 2005, s. 444.

⁴⁹ Erhan Büyükakıncı, *a.g.e.*,

⁵⁰ Azeri boru hattı Çeçenistan'ı dolaşarak geçirilmiştir. 1998 senesine kadar Rus halkı da bölgeyi terk etmiştir. Peter Rutland, *a.g.e.*

⁵¹ Peter Rutland, *a.g.e.*

Kuzey Kafkasya Jeopolitiğinin RF İç Politikasına Etkisi

SSCB'nin dağılmasının ardından kurulan RF hem kimlik⁵², hem de yeni bir sosyal rejim ve devlet rejimi oluşturma konusunda sorunlar yaşamıştır.⁵³ Bu nedenle Kuzey Kafkasya'da ortaya çıkmış olan güvenlik zafiyetine karşı başlatılmış olan mücadelenin tanımlanışında hem ulus kimliğinin oluşturulması hem de devletin eski gücüne kavuşması yönünde işaretler bulunduğu görülmektedir. Devletin güçlendirilmesi ile toplumun kimlik bunalımının da aşılması hedeflenmektedir. Bu hedefteki sloganların dayanak noktasını ise Kuzey Kafkasya oluşturmuştur.

Rus devlet yapısı ve ulus kimliğinde yaşanan sorunların yanı sıra özellikle Kuzey Kafkasya'da ayrılıkçı unsurlara karşı başlatılan savaşta Rus silahlı kuvvetleri kapsamlı bir konvansiyonel harekâtı sürdüremeyecek duruma gelmiş olduğu izlenimini vermiştir.⁵⁴ RF'nin iç sınırlarında güvenliğini sağlamak için öncelikle güçlü bir askerî yapıya sahip olması gerektiğinin bilincinde olarak bunu sağlamak için çalışmalara başladığı görülmüştür. Bu nedenle doksanlı yıllarda başlatılmış olan askerî reform çalışmalarının özellikle ekonomik nedenler⁵⁵ ve devletin içinde bulunduğu zayıflık nedeniyle aksadığı, ancak Putin'in iktidarıyla daha etkin girişimlerde bulunduğu gözlenmiştir. Putin'le birlikte askerî yapının güçlendirilmesi ve yeni koşullara uyumlu hâle getirilmesi için ilk adım olarak devletin merkezileştirilerek *ekonomi-ordu-halk* birlikteliğinin sağlam bir bütünlük oluşturacak şekilde yapılandırılmasının hedeflendiği

216

Security
Strategies
Year: 9
Issue: 17

⁵² İmparatorluk sonrası-Sovyet sonrası arası bir tarif arayışı içinde olduğu söylenmektedir. Gerhard Mangott, "Dizlerinin üzerine çöken dev: Rusya'nın küresel rolü üzerindeki yapısal kısıtlamalar", Y. Tezkan içinde, *Kadim Komşumuz Yeni Rusya*, Ülke Yayınları, Basım yeri belirtilmemiş, 2001, s. 64-93.

⁵³ *A.g.e.*

⁵⁴ *A.g.e.*

⁵⁵ Rus silahlı kuvvetlerinde küçülme ve yeniden yapılanma içeren reform programı yüksek bir maliyet gerektirmektedir. Tam profesyonel bir ordu içinse bu daha da yüksektir. Gerhard Mangott, *a.g.e.*

görülmektedir.⁵⁶

Aleksandr Dugin'in de RF askerî doktrin modeli ile RF'nin jeopolitik yapılandırması arasındaki bağa vurgu yaptığı görülmektedir.⁵⁷ Bu bağdan yola çıkarak Kafkasya'nın değişen jeopolitiğinin etkisi askerî doktrinlerinde de izlenebilmektedir. Örneğin Rusya soğuk savaş sonrası 2000 yılına kadarki askerî doktrinleriyle daha önceki *kitasal-Sovyet* yapısındaki hareket yönünden vazgeçerek *bölgesel-yerel* yapıya doğru yöneldiği izlenimini vermektedir. Düşman algısı NATO'dan, RF'nin yakın çevresindeki potansiyel müttefik devletlere doğru değişmiştir. Askerî meselelerin jeopolitik tercihle doğrudan ilgili olduğundan yola çıkıldığında bu durumun jeopolitik açıdan Rusya için Avrasyacıların makul gördükleri konuma⁵⁸ tamamen zıtlık oluşturmakta olduğu da görülebilmektedir. Bunun anlamı artık RF'nin yakın çevresinde oluşan yeni jeopolitik koşulları yeni tehdit tanımlamaları içine aldığıdır. Ancak 2000'deki doktrinde biraz farklılıklar görülse de önceki yaklaşım çok değişmemiştir. Bu doktrinde de düşük ve orta yoğunlukta yerel savaşlara stratejik öncelik

⁵⁶ Ordu, Rus siyasal tarihinde her zaman özel bir konuma sahip olmuştur. Ancak dağılma sonrası demokrasi-otoratizm, liberalizm-devlet müdahaleciliği, kolektivizm-bireysellik gibi tartışmalarla baş başa kalmasıyla ordunun etkinliği giderek zayıflamıştır. Özellikle Yeltsin döneminde devlet karşısında sivil nitelikli toplum dinamiklerinin oluşması ile güç yitimi artmıştır. Devlet kademesinde de sivil ve asker yönetimi anlayışlarının farklılaşması bu etkiyi artırmıştır. Ordunun güçsüzleşmesindeki bir diğer etken ise ekonomi politikaları olmuştur. Ekonomideki aksaklıkların neticesinde maaşlar düşmüş, savunma sanayisinin modernizasyonunda başarısızlıklar meydana gelmiştir. Tüm bu durum orduya profesyonel anlamda bir prestij kaybı getirmiştir. Putin döneminde ise bu sorunların aşılması için yapılan girişimlerin daha başarılı olduğu görülmüştür. Erhan Büyükakıncı, *a.g.e.*

⁵⁷ Aleksandr Dugin, *Rus Jeopolitiği*, Küre, İstanbul, 2005, s. 128.

⁵⁸ Burada bahsedilen klasik Avrasyacılık olup düşman algısının Batı olarak yapıldığı anlayışı yansıtmaktadır. Avrasyacılık daha sonra farklılaşarak, devletin yeniden merkezileştirilmesini ön planda tutarken Batı'nın standartlaştırma mantığına tepki verilmesini ve yakın çevre modelini de kapsamıştır. Erhan Büyükakıncı, *a.g.e.* RF politikalarındaki değişimde ise 2000'lere kadar genel konsept olarak Avrupa-Atlantik ve Avrasya karışımı bir yöneliş, stratejik partnerliklerin etrafa yayılarak geniş bir çevreyi kapsamaya çalışılmasının olduğu görülmektedir.

verilmekteyken daha önceki nükleer çatışmaya öncelik veren kıtasal hedeflerden uzaklaşıldığı görülmektedir.

2000'lerden itibaren devletin savunmaya ayrılan giderleri % 50 artırılmıştır. Putin bunu dağılma tehlikesi yaşayan savunma gücünün ve Rus ekonomisinin yeniden yapılanması için alınmış bilinçli bir girişim olarak nitelendirmiştir. RF'nin idari bölgelere bölünmesi ve bu bölgelerde iş başına üst düzey askerî kadroların getirilmesi bu eğilime işaret etmektedir.⁵⁹ 2000 yılında RF yedi bölgeye ayrılmıştır. Bu yedi bölgeden biri olan Kuzey Kafkasya Cumhuriyetlerini de içine alan Güney Bölgesi birinci öncelikli stratejik bölge ilan edilmiştir ve bu bölgedeki askerî faaliyetler artırılmıştır. 2010 Ocak ayında ise Güney Bölgesi ikiye ayrılarak, İnguşetya, Çeçenistan, Dağıstan, Kabartay-Balkar gibi kısımların oluşturduğu alan yeni bir federasyon hâline getirilmiş ve bu bölgeye merkezden yeni bir vali atanmıştır.

RF 2000 askerî doktrininde "RF'nin çıkarlarının ihlal edilmesi askerî saldırı tehdidi olarak tanımlanacaktır" biçiminde bir ifade de yer almaktadır. 2003 askerî doktrinleri ise bu genel yapı değişmemekle birlikte daha çok bölgesel çatışmalar ve güç kullanmadaki yeni senaryolar dikkate alınmaktadır. Ordu içinde daha küçük ancak hareketli, hafif ve profesyonel birlikler öngörülmüştür. RF sınırları yakınında veya doğrudan RF'yi tehdit edebilecek durumda olan radikal örgütler ile sınırlardaki provokatif askerî tatbikatlar da çatışma yaratabilecek tehditler arasında tanımlanmış ve uluslararası ilişkilerde tehdide karşı askerî güç kullanma kavramının değerinin azalmadığına da vurgu yapılmıştır.⁶⁰

⁵⁹ Gamze Güngörmüş Kona, *a.g.e.*, s. 97-115.

⁶⁰ Ali Külebi, "RF Silahlı Kuvvetleri ve Askerî Doktrini", 2006. <http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=358&sayfa=53>, (Erişim tarihi: 03.06.2009); Yılmaz Tezkan, *Kadim Komşumuz Yeni Rusya*, Ülke Kitapları, Basım yeri belirtilmemiş, 2001, s. 212-224; Putin dönemi ulusal güvenlik konseptinde yer alan askerî güç kullanımına yönelik ifadelerde, bir krizin çözümünde diğer tüm tedbirlerin kullanılmasının yetersiz kalındığı noktada askerî gücün devreye girmesi ve vatandaşların hayatına, toprak bütünlüğüne, anayasal düzenin değiştirilmesine yönelik

Jeopolitiğin Rusya Federasyonu'na Etkilerinin
Kuzey Kafkasya-Gürcistan-Güney Osetya Çerçevesinde İncelenmesi

Putin döneminde devletin merkezileştirilmesi için ordunun iktidar güdümünün yeniden sağlanması çabası ön planda olmuştur. Putin iktidarıyla birlikte “RF ordusunun, Rus kimliğini ve varlığını uluslararası alanda temsil edecek araç olarak görüldüğü” söylenebilir. İkinci Çeçen savaşının ardından askerî önlemler ön plana çıkartılmış ve uluslararası kamuoyunun da tepkisinin azaltılması için basında da farklı bir söylem oluşturulması sağlanmıştır. Bunların ardından ulusal güvenliğe ilişkin bir dizi resmî belgenin benimsenmesi gündeme gelmiştir. Bunlar 2000 Ocak Ulusal Güvenlik Konsepti, 2000 Nisan Askerî Doktrini, 2000 Haziran Bilgi Güvenliği Doktrini, 2000 Temmuz Dış Politika Konseptidir. Tüm bunlar devletin içinde bulunduğu yapısal krizi tanımlama ve çözebilme çabalarıdır.⁶¹

Putin'in ilke önceliklerine bakıldığında sırasıyla güçlü devlet, güçlü ekonomi ve güçlü ordunun bulunduğu görülmektedir.⁶² Güçlü devlet için öncelikli ekonominin devlet kontrolüne alınmasına çalışılmıştır. Özellikle dağılma sonrası dönemin koşullarında ekonomik dağılımdaki dengesizliğin ortaya çıkarttığı zengin tabaka ‘oligarkların’ ulusal kaynaklar üzerinde güç sahibi olmaya başlamaları ile oluşan mafyalaşma ve ulusal kaynakların dış pazarlara Rus ulusal menfaatlerini gözetmeyecek şekilde açılmasını önleme konuları Putin'in önceliklerinden olmuştur. Oligarkların ekonomik etkilerine paralel olarak oluşan koşullar, Rus toplumu ve Rus ulus yapısını da olumsuz etkilemiştir.⁶³ Putin bu sorun karşısında oligarklara karşı tutuklama kararları çıkartma ve hisselerini devlet güdümündeki şirketlere devretmeye zorlama gibi girişimlerde bulunmuştur. Bu

219

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 9

Sayı:17

---

tehditler karşısında da RF anayasası ve federal yasalarına bağlı kalarak ülke içinde askerî güç kullanılmasına yer verilmiştir. Ayrıca sınır güvenliği açısından diğer devletlerin RF topraklarına yönelik ekonomik, demografik, kültürel ve dinî genişlemelere mukavemet etmek de askerî gücün kullanımına yönelik ifadeler içinde yer almıştır.

⁶¹ Erhan Büyükkıncı, *a.g.e.*

⁶² Gamze Güngörmüş Kona, *a.g.e.*

⁶³ Şamil Ünsal, “Son Dönem Rusya Federasyonu ve Türk-Rus İlişkileri”, *Jeopolitik, Aylık Strateji Dergisi*, Haziran 2006, Yıl 5, Sayı 2, s. 80-95.

girişimlere halk büyük destek vermiştir.⁶⁴ RF'nin yeni dönemde oluşan şartlara karşılık bu sert uygulamalar ile amaçladığı, enerji politikaları ve ekonomi planlamaları açısından baskın bir merkezî güç oluşturarak devletin yeniden eski gücünü kazanmasını sağlamaktır.⁶⁵ Ayrıca devletin güçlendirilmesi ve merkezîleştirilmesi konusunda Putin döneminde güvenlik politikaları ile devlet içi hiyerarşik yapı arasında doğrudan bağ kurulduğu görülmektedir. Putin'in Duma içerisinde giderek etkinliğini artırma çabası buna örnektir.⁶⁶

Kuzey Kafkasya Jeopolitiğinin RF Dış Politikasına Etkisi

Kuzey Kafkasya'nın jeopolitik durumunun sadece askerî meseleler ve devletin yönetimi üzerinde değil, dış ilişkilerin belirlenmesi konusunda da etkiler yarattığı görülmektedir. SSCB'nin dağılmasından sonra oluşan ortamda RF, Kafkasya'yı dışarıya kapayamayacak kadar siyasi zayıflık içerisinde bulunmaktadır ve tüm bölgeyi kendi başına denetim altında tutup, ekonomik, siyasi, sosyal desteklerle yapılandıramayacak kadar da mali güçsüzlük içindedir. Ayrıca Kuzey Kafkasya'da yaşanmakta olan sorunlar Güney Kafkasya'yı da etkilemektedir.

Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan'ın AB komşuluk politikası kapsamında olması ve yine Gürcistan'ın ve Ukrayna'nın AB'ne ve NATO'ya katılımı konuları Kuzey Kafkasya'daki duruma yönelik Batı

220

Security
Strategies
Year: 9
Issue: 17

---

⁶⁴ Marshall I. Goldman, *a.g.e.*, s. 33-44. RF'nin petrol, doğal gaz ve metal gibi işletmeleri Sovyet endüstriyel bakanlığınca denetlenirken dağılma sonrası dönemde bunların özel sektör denetiminde Rus olmayan şirketlerle ortaklıklar kurma girişimlerinde bulunduğu gözlemlenmiştir. Resmî yetkililerin açıklamalarına göre 140 özel şirketin girişimlerinde devlet düzenlemelerine aykırı 56 hareketin tespit edildiğini söylemektedir. Bu duruma karşı Putin döneminde sert tepkiler gerçekleşmiştir. Bu türlü hareketler devlet yönetimi tarafından Rus devletine karşı tehdit ve tehlike olarak adlandırılırken RF toplumunun da % 77'sine yakın bir kesimi özelleştirme girişimlerinin tamamen ya da kısmen durdurulmasını desteklediği görülmüştür.

⁶⁵ Marshall I. Goldman, *a.g.e.*

⁶⁶ Erhan Büyükkacı, *a.g.e.*

ilgisinin artmasına neden olmaktadır.⁶⁷ Bu durum karşısında yaşanan savaşların Batı tarafından RF'nin devlet yapılanmasında ve demokratikleşme sürecinde bir zayıflık olarak algılandığı ve bu konuyu uluslararası hâle getirme çabası içine girildiği görülmektedir.⁶⁸ RF ise bu güçsüzlüğüne rağmen SSCB'nin dağılmasından sonra bağımsız olan devletler ile arasındaki asimetrik ekonomik ve askerî ilişkiler ağını koruma ihtiyacı ile hareket etmektedir.⁶⁹ Bu şekilde eski Sovyet coğrafyasındaki devletler üzerinde kendi etkinliğini sürdürmeye ve bu etkinliği kırabilecek dış kaynaklı oluşumları engellemeye çalışmaktadır.

RF'nin Kafkasya'ya ilgisi genel olarak 1993'ten⁷⁰ sonra artmaya başlamıştır. Bu dönem itibariyle SSCB'den ayrılarak bağımsız olan devletlerin olduğu coğrafya RF tarafından "yakın çevre" olarak tanımlanmıştır. Güney Kafkasya da yakın çevresinin önemli bir alanını oluşturmuştur. Kuzey Kafkasya'da yaşanan ayrılıkçı temelli sorunların benzer şekilde Güney Kafkasya ve özellikle Gürcistan'da yaşanması RF için bu bölgeyi daha önemli hâle getirmiştir.

Yeltsin dönemi Kafkasya politikalarında Güney Kafkasya'nın çok milletli yapısına vurgu yapılmış ve bölünmesi durumunun herkes için sorun yaratacağı konusu üzerinde durulmuştur. Kafkasya'nın Avrupa güvenlik sisteminin güçlendirilmesi için de önemli bir konumda olduğu, bu nedenle bölgede istikrar, güven ve iş birliğinin artırılmasının gerektiği, bunlar olmadan Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ın da normal gelişiminin mümkün olamayacağı ifade edilmiştir. RF, Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan'ın bağımsızlık ve egemenlik haklarını tanıdığını belirtmiş ancak iş birliği ve federasyonun yapısının güçlendirilmesine vurgu yaparak bölgedeki

⁶⁷ Domitilla Sagramoso, *a.g.e.*, s. 681-705.

⁶⁸ Erhan Büyükkakıncı, *a.g.e.*

⁶⁹ Zbigniew Brzezinski, *Büyük Satranç Tahtası*, İnkılap, İstanbul, 2005, s. 197-198.

⁷⁰ Gerard Toal, "Russia's Kosovo: A Critical Geopolitics of the War Over South Ossetia". *Eurasian Geography and Economics*, 2009, s. 1-37.

refahın bu şekilde sağlanabileceği üzerinde durmuştur.⁷¹ Yeltsin döneminde, Kuzey Kafkasya’da yaşanan güvenlik sorunları nedeniyle RF, içeride devlet yapısının merkezîleştirilmesini, ulus kimliğinin oluşturulmasını ve askerî yapının geliştirilmesini öngörmüş, dışarıda ise müttefik arayışı içerisine girmiştir. RF’nin müttefiklik ya da iş birliği kurma konularında yakın çevre devletleriyle olduğu kadar Batı ile de yakınlaşma çabaları öne çıkmıştır.

Putin döneminde ise RF’nin içsel dinamiklerin yeniden örgütlenmesi amacıyla yakın çevresindeki devletler üzerinde etkinliğinin devamının sağlanmasının yanında bu etkinliği artırmayı da amaçladığı izlenmiştir. Bu bağlamda Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) eksenli politikalara ağırlık verilmiştir.⁷² Avrasya Ekonomik İşbirliği Bölgesi ve Kolektif Güvenlik Paketi’nin oluşturulması buna örnektir. Primakov doktrininin⁷³ devamı olarak çok kutuplu sistem yaklaşımı ve RF’nin yakın çevresinde ikili ilişkilerde aktif politika izlemesi, RF lehine bağımlılık ya da asimetrik karşılıklı bağımlılık yaratma çabası ile yakın çevre konseptine anlam katmak istemiştir.⁷⁴ Yeltsin dönemi Batı dünyası ile olan ilişkilerde ise özellikle AB, ABD ve NATO ile yakınlaşmalar başlamışken, Putin’in iktidarının ilk yıllarında da bu yakınlaşma sürdürülmüştür. Putin 2000 yılındaki BM milenyum konuşmasında da özellikle terör gibi istikrar sorunu yaratan konularda iş birliği yapılması isteğini dile getirmektedir.⁷⁵ 11 Eylül 2001 tarihinin ardından ABD ile de artan yakınlaşma⁷⁶ ise 2003’te

⁷¹ Suat İlhan, 1999, *a.g.e.*, s. 49.

⁷² Erhan Büyükkıncı, *a.g.e.*

⁷³ Primakov Doktrini’ne göre tek başına bir küresel güç kabul edilemez. Ancak Rusya çift kutuplu bir sistem oluşturacak kadar güçlü değildir. Bu nedenle ABD karşısından çok kutuplu bir dünya kurulabilir ve bu gereklidir. Şamil Ünsal, *a.g.e.*

⁷⁴ Gamze Güngörmüş Kona, *a.g.e.*, s. 97-115.; Erhan Büyükkıncı, *a.g.e.*

⁷⁵ UN Millenium Summit, 2000.

⁷⁶ 11 Eylül 2001 tarihine bakıldığında, bu tarihten sonra RF-Batı ilişkileri ve Rusların dünya sistemine bakışının değiştiği görülmüştür. RF açısından öne çıkan iki nokta; kimlik sorunu (Rus ulusu Batılı mı değil mi tartışmaları) ve dış yönelimlerinin ne olması gerektiğidir. 11 Eylül sonrası Putin önderliğindeki Rusya kendini

ABD'nin İkinci Irak Harekâtı ile yeniden gerilmeye başlamıştır.

2003'e kadar olan süreçte RF, Çeçen sorunu çerçevesinde yaşanan teröre son vermek ve Güney kanadını güvenceye almak için de ABD ile iş birliği yapmayı çıkarına uygun görmüştür.⁷⁷ Ancak bu dönemde söylemlerin yumuşak⁷⁸ olmasına karşın ABD'nin bölgede artan nüfuzunun yine de sorun yarattığı ve RF'nin bu yeni jeopolitik durumdan endişeli olduğu da görülmüştür. Bu dönemde karşılıklı yumuşak ilişkiler yaşansa da, ABD, RF'nin Batı'ya yönelmesini sağlarken, siyaset olarak RF'yi etkisizleştirme isteğini taşımıştır.⁷⁹ Bu NATO'nun RF'ye karşı tutumunda da görülebilmektedir.⁸⁰

Batılı/Avrupalı bir ülke olarak tanımlamaya karar vermiş görünmektedir. ABD ve Batı'ya stratejik yönelişinin ardında büyük güç olmak için ciddi bir devlet yapılanmasına gidilmesi, ekonomik büyümenin sağlanması ve güçlendirilmesinin gerekliliği öne çıkmıştır. Bu dönemde Batı ile barışık olma ve sıkı ekonomik ilişkiler içine girme isteğindedir. Enerjinin bütçesine kattığı artılar ortadadır. 2002'de petrol üretimi Suudi Arabistan'ı geçmiştir. Artık Batı piyasalarında etkili olmak istemektedir. Dünya Ticaret Örgütüne girmesi ise ancak ABD desteği ile mümkündür. Dünya ekonomisinde önemli bir yer tutarsa bu askerî ve siyasal yapılanmasında da olumlu etkiler oluşturabilecektir. Bu amaçlar doğrultusunda ABD'ye ve Batı'ya karşı daha yumuşak söylemler içine girdiği görülmektedir.

⁷⁷ Duygu Bazoğlu Sezer, "Rusya Federasyonu'nun Türkiye'nin Bulunduğu Coğrafyaya Katkıları ve Etkileri". *Türkiye'nin Etrafında Barış Kuşağı Nasıl Oluşturulur?*, Genelkurmay Basımevi, İstanbul, 2002, s. 42-52. [http://www.google.com/books?id=iEraO0XJ55sC&printsec=frontcover&dq=Geopoliti cs,+Geography+and+Strategy&ei=ajdcS-CkLKqizASL8qT-BQ&hl=tr&cd=1#v=onepage&q=&f=false](http://www.google.com/books?id=iEraO0XJ55sC&printsec=frontcover&dq=Geopoliti+cs,+Geography+and+Strategy&ei=ajdcS-CkLKqizASL8qT-BQ&hl=tr&cd=1#v=onepage&q=&f=false), (Erişim tarihi:05.08.2012).

⁷⁸ RF'nin yakın çevre politikası için Clinton'un, '...anlaşılan onların da bir Monroe doktrini var ve buna anlayışla bakmak lazımdır...' şeklinde açıklaması bulunmaktadır. Gürcistan'da ABD'nin 200 kişilik anti-terör timi buldurmasında ise resmî açıklamalar '...ABD fiilen bizim anti-terör savaşımızı vermekte...' (Duygu Bazoğlu Sezer, *a.g.e.*) şeklinde olsa da sonraki tarihlerde bu konudaki açıklamaların giderek sertleştiği görülmüştür.

⁷⁹ Aleksei Pushkov, "Rusya ve Yeni Dünya Düzeni", Y. Tezkan içinde, *Kadim Komşumuz Yeni Rusya*, Ülke Kitapları, Basım yeri belirtilmemiş, 2001, s. 38-50.

⁸⁰ RF açısından hem NATO'nun genişlemesi hem de NATO-RF iş birliği konuları önem taşımaktadır. RF genişlemeye karşı tepkili olmasının yanında NATO'ya dâhil edilme girişimlerinde de bulunmaktadır. Bu konuda Batı'nın net bir politika

Kafkasya'daki ABD politikalarına bakıldığında ise ABD'nin sadece enerji hatları ve ekonomik ilişkileri temel alan politikalar izlediği görüşü, yaşanan gelişmelerle çok fazla örtüşmemektedir. Bölgede ABD'nin etkinliğinin bu alanda arttığı gözlemlenmiş olsa da, ABD'nin enerji konularındaki stratejisinin 'eylemden çok söylem' den ibaret olduğu izlenimi edinilmektedir. Bunu savunan göstergeler ise bölgedeki Avrasya boru hatlarının büyük kısmının RF'nin topraklarından geçmekte olduğu gerçeğidir. Ayrıca çok sayıda boru hattı, demiryolu vs. projeleri bulunmaktadır. Ancak yeni inşa edilen ve devreye sokulan hatların neredeyse tamamı RF topraklarından geçmektedir. Bunlar, Bakü-Grozni-Novorossisk hattı, Bakü-Mahaçkale-Novorossisk hattı ve Hazar Boru hattı konsorsiyumudur. Doğal gaz projeleri olarak da Trans Hazar Projesi, Mavi Akım benzer durumdadır.⁸¹ Ancak 80'in üzerinde ABD petrol şirketinin bölgede özellikle 1999'a kadar faal olduğu da bilinmektedir.⁸²

ABD açısından bakıldığında Kafkasya'daki temel konu, kaynakları çeşitlendirmek⁸³ bakımından *ekonomik*, coğrafi açıdan da *jeopolitik*dir.⁸⁴ İran'ın durumu, Orta Asya enerji kaynakları, RF'nin geleceği ve askerî üsler konularının yanında Gürcistan-Azerbaycan hava sahasının kullanılması Afganistan'daki ABD askerlerini

224

Security
Strategies

Year: 9

Issue: 17

---

izleyemediği görülmektedir. RF, NATO ile ilişkilerinin biçimsel olmasını istememekte ve karar sürecine katılabilmeyi istemektedir. NATO ise örneğin Kosova benzeri durumlarda Rus vetosu yaşamak istememekte olduğundan RF'nin karar sürecine katılımını kısıtlama yaklaşımındadır. Ayrıca NATO'nun özellikle Avrupa kanadında, Kafkasya'daki bölgesel sorunlar nedeniyle RF'nin durumunun kırılganlığın, NATO ve RF'ni istenmeyen koşullara sürükleyebileceği kaygısı görülmektedir (Robin Bhattı and Rachel Bronson, "NATO's Mixed Signals in the Caucasus and Central Asia", *Survival*, 2000, Vol 42, No 3, 129-145.). Ancak yine de karşılıklı iş birliği görüşmeleri verimli geçtiği ve somut adımların atılmaya da başladığı görülmektedir.

⁸¹ Necdet Pamir, *a.g.e.*, s. 101-119.

⁸² Robin Bhattı and Rachel Bronson, *a.g.e.*

⁸³ Kamil Ağacan, "ABD'nin Kafkasya Politikası", O. Yeşilot içinde, *Değişen Dünya Düzeninde Kafkasya*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2005, s. 31-46.; Necdet Pamir, *a.g.e.*, s. 101-119.

⁸⁴ Kamil Ağacan, *a.g.e.*; Nadir Devlet, *a.g.e.*, s. 1-17.

besleyebilmek için önem taşımaktadır. Ayrıca üs ve konuşlandırma ağının yapılandırılması konusunda ABD'nin Kafkasya coğrafyasını kullanma ihtiyacı bulunduğu gözlemlenmektedir.⁸⁵ ABD açısından Kafkasya'nın bir diğer önemi ise Karadeniz konusunda öne çıkmaktadır. RF deniz gücünün Akdeniz'e inmesini engellemek ve Karadeniz'de RF deniz gücünün tamamen ortadan kaldırılması konuları da ABD'nin önem verdiği konular arasında gösterilmektedir.⁸⁶

ABD'nin öncesinde girişimleri olmasına karşın Kafkasya'ya girişi 11 Eylül 2001'den sonra gerçekleşmiştir. Uluslararası suçlar, ayrılıkçılık, terör yanında enerji konuları açısından bölge ABD'nin önceliklerinden biri hâline gelmiştir.⁸⁷ İlginin daha çok Güney Kafkasya devletlerinden Gürcistan ve Azerbaycan'a yoğunlaşmış olduğu görünmektedir. RF ise bölgede etkinlik kurmaya çalışırken bölgedeki ABD etkisini kırmaya çalışmaktadır.⁸⁸ 2003 yılından itibaren ABD ve RF'nin Kafkasya politikalarındaki eğilimlerdeki kesişme noktaları da giderek ortadan kalkmıştır.⁸⁹

ABD tarafından renkli devrimlere verilen destek, NATO genişlemesi, füze kalkını projesi, Kosova'nın bağımsızlığı RF'yi rahatsız eden hareketlerdir. Tüm bunlar ABD'nin Kafkasya'daki konumu hakkında RF'de şüphe yaratmaktadır.⁹⁰ Batı ittifakının bir tarafta ABD ve İngiltere, diğer tarafta Avrupa'dan oluşuyor olması, bu

⁸⁵ Kamil Ağacan, *a.g.e.*,

⁸⁶ Kamil Ağacan, *a.g.e.*; Mesut Hakkı Çaşın, "Aç Kurtların Son Valsi: ABD-Rus Çatışması Nereye?" *Jeopolitik, Aylık Strateji Dergisi*, Haziran 2006, Yıl 5, Sayı 29, s. 41-51; Tanju Erdem, "Türk Boğazları ve Montreux Sözleşmesi", *Jeopolitik Aylık Strateji Dergisi*, Haziran 2006, Yıl 5, Sayı 29, s. 10-15.

⁸⁷ Alberto Priego, "NATO Cooperation Towards South Caucasus", *International Affairs*, Winter 2008, vol 2 (1). CRIA http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/6/7/6/5/pages267654-1.php, (Erişim tarihi:16.11.09).

⁸⁸ Aleksei Pushkov, *a.g.e.*, s. 38-50.; Esra Hatipoğlu, "Güney Kafkasya ve Orta Asya'da Büyük Güçler Arasındaki Oyun: Bölgesel Örgüt ve Oluşumların Rolü", USAK içinde, *Güney Kafkasya ve Güç Politikası*, USAK, Ankara, 2008, s. 1-29.

⁸⁹ Kamil Ağacan, *a.g.e.*, s. 31-46.

⁹⁰ Matthew Tarver-Wahlquist and Andrei Pavlovich Tsygankov, *a.g.e.*

iki kanadın uyuşmazlıklarını birbirine karşı kullanmak açısından Rus dış politikasında manevra alanı yaratmıştır.⁹¹ Ayrıca RF'nin AB'yi askerî bir güç olarak algılamadığı için Kafkasya'daki girişimlerine daha yumuşak baktığı ileri sürülmektedir.⁹²

AB'nin ise 11 Mart 2003'te ortaya koyduğu Komşuluk Politikaları Temel Prensipleri'nde, bölgede sadece elde ettiği ekonomik paylaşımlarla değil, bölgedeki güvenlik sorunlarıyla da mücadele için etkili ilişkilerin geliştirilmesinin gerektiğini vurguladığı görülmektedir. Bu ifadenin ardından yaşanan gelişmeler karşısında 'Avrupa Stratejisi' raporunda ABD'nin Güney Kafkasya'da daha aktif bir rol oynamasının gerekliliği yer almıştır. Bunun ardından bölgeye 'özel temsilci' atanmış ve 2004 Haziran ayında Ermenistan ve Azerbaycan'la beraber, Gürcistan da 'Avrupa Komşuluk Politikası' kapsamına dâhil edilmiştir.⁹³

RF'nin Kafkasya Jeopolitiğinde Gürcistan'ın Önemi

SSCB'nin dağılmasının ardından yakın çevresinin sınırlarını kendi savunma stratejisi için temel alan RF, bölgedeki Rus azınlığı korumak, dinî aşırılıklarla mücadele gibi dış politika söylemleriyle bu bölgede denetim kurmaya çalışmaktadır⁹⁴. Güvenlik doktrinlerinde de millî menfaatler ve ülkenin savunulması için yeterli askerî gücün sağlanması ve korunmasının gerekliliği vurgulanmış, bu bağlamda BDT ile iş birliğinin sürdürülmesinin önemi belirtilmiş ve bu kapsamda stratejik bölgelerde üs sağlanmasının gerekliliği RF için temel önceliklerden biri olmuştur⁹⁵. Bu nedenle BDT entegrasyonu kapsamında üye devletlerin iç ve dış sınırlarının güvenliğinin

⁹¹ Aleksei Pushkov, *a.g.e.*

⁹² Peter W. Schulze, "Geopolitics at Work: the Georgian-Russian Conflict", *Journal of International Law 1*, Göttingen Journal of International Law 1, 2, 2009, s. 329-240.

⁹³ Esra Hatipoğlu, "Avrupa Komşuluk Politikaları'nın Güney Kafkasya Boyutu", O. Yeşilot içinde, *Değişen Dünya Düzeninde Kafkasya*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2005, s. 19-30.

⁹⁴ Gamze Güngörmüş Kona, *a.g.e.*, s. 97-115.

⁹⁵ Yılmaz Tezkan, *a.g.e.*, s. 212-224.

Jeopolitiğin Rusya Federasyonu'na Etkilerinin
Kuzey Kafkasya-Gürcistan-Güney Osetya Çerçevesinde İncelenmesi

sorumluluğunu üzerine alarak, bu devletlerin dış ilişkilerini de böylece kontrol altında tutabilmeyi hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda üye devletlerin topraklarında yeni askerî üsler kurma ve mevcut askerî üslerin devamını sağlama konusu öncelik oluşturmuştur⁹⁶. Bu şekilde kendi sınırlarını da korumayı hedeflemiştir.

Ruslar açısından Gürcistan'ın bu hedefteki yerini anlamak için tarih boyunca jeopolitik olarak bir anahtar bölge oluşu nedeniyle Rus stratejilerinin önemli hedeflerinden biri hâline gelmiş olduğu⁹⁷ ve Kafkasya üzerinde etkinlik kurmak için Çarlık döneminde bunu Gürcü krallar aracılığıyla yapmış oldukları⁹⁸ hatırlanmalıdır. SSCB'nin ardılı olan RF'nin yeni Kafkasya politikalarında da Gürcistan'a önemli rollerin verilmesinin gerekliliği tartışılmıştır. Buna göre ayrılıkçı Çeçenistan'ın denetimi için güneyden bırakılacak çıkış⁹⁹ ile Gürcistan aracılığıyla bu bölge kontrol edilebilecektir. Ayrıca Dağıstan ve İnguşetya'yı da Gürcistan'a bağlayarak bu bölgeler üzerinde de kontrol kurulması hesaplanmaktadır¹⁰⁰. Bu şekilde stratejik açıdan tamamen Rusya'ya bağlı bir Kafkasya modelinin hayali kurulmuştur.

RF'nin Gürcistan jeopolitikasının geneline bakıldığında üç durum öne çıkmaktadır. İlk olarak iki yönlü lojistik üs olması açısından Gürcistan'ın coğrafi önemi ön plandadır. Lojistik üs olarak bir yönüyle Orta Doğu, Akdeniz, Türkiye, Karadeniz ve İran'a doğru kontrol imkânı sağlamaktadır. Diğer yönüyleyse kuzeye, RF topraklarına doğru kontrol imkânı vermektedir. Bahsi geçen RF toprakları ise sorunlu RF Güney Federasyon Bölgesi olan Kuzey Kafkasya'dır. Coğrafi olarak özellikle Güney Osetya-Kuzey Osetya sınırında bulunan Daryal Geçidi ve Gürcistan-Çeçenistan sınırında bulunan Pankisi Vadisi önem taşımaktadır. İkincisi Gürcistan üzerinde

227

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 9

Sayı:17

⁹⁶ Suat İlhan, 1999, *a.g.e.*, s. 49-50.

⁹⁷ Esra Hatipoğlu, 2004, *a.g.e.*, s. 173-191.

⁹⁸ Ahmet Sapmaz, Rusya'nın Transkafkasya Politikası ve Türkiye'ye Etkileri, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2008, s. 24.

⁹⁹ Pankisi Vadisi ve çevresi.

¹⁰⁰ Aleksandr Dugin, *a.g.e.*, s. 179.

artmakta olan dış güçlerin etkinliklerinin engellenmesinin RF açısından gerekliliğidir.¹⁰¹ Üçüncüsü ise sadece Gürcistan için değil tüm Güney Kafkasya için de geçerli olan bölgedeki Rus askerî üslerinin durumudur.

SSCB'nin dağılmasının ardından Rusya'nın jeopolitik açıdan daralması Gürcistan üzerinden de sürmüştür. Gürcistan'ın girişimleri üzerine 16 Temmuz 1998'den itibaren Gürcistan deniz sınırlarının kontrolünü RF'den devralmıştır. 1999 Acaristan-Ermenistan kara sınırı belirlenmiştir. 1990'lı yıllarda SSCB sınırları içindeyken konuşlandırılmış Ermenistan ve Gürcistan'daki Rus askerî üslerinin devamına ilişkin kararlar alınmıştır¹⁰². Ancak Gürcistan'ın talepleri üzerine 1999 İstanbul AGİT zirvesinde 1 Temmuz 2001'e kadar Gürcistan'daki 4 üssün¹⁰³ kapatılması kararı alınmıştır. Kararı uygulayan RF, Vaziani ve Gudauta üslerinden çekilmeyi tamamlamıştır. Gürcistan'dan çektiği silahların bir bölümünü ise Ermenistan'daki Gümrü üssüne taşımıştır. Ermenistan ile savunma anlaşması imzalamış ve bu ülkede RF askerî gücünün konuşlandırılması iznini alarak tekrar eski üslerine kavuşmuştur. Gürcistan'daki diğer iki üsten bir kısım askeri çekmişse de tamamen çekilmek istemediğini açıklamıştır. Fakat 2007'de Batum üssü de

228

Security
Strategies

Year: 9

Issue: 17

---

¹⁰¹ Putin döneminde ABD'nin ve NATO'nun Gürcistan'daki girişimlerinden duyulan rahatsızlık pek çok farklı ortamda RF resmî kanallarınca dile getirilmiştir. RF için Orta Doğu kaynaklarına alternatif kaynaklar ortaya koymak olduğu kadar, devlet kontrolündeki Rus şirketlerin dışındaki özellikle ABD ve Avrupa enerji şirketlerinin bu kaynaklar üzerindeki etkinliğini engellemek de önemlidir. Sadece var olan üretim üzerinde değil, ayrıca taşıma güzergâhları ve güzergâhlardaki devletler üzerinde de bu etkiyi sağlamak hedeflenmiştir. Şamil Ünsal, *a.g.e.* Yakın çevresindeki jeoekonomik çıkarların geliştirilmesinin ön planda olması bu nedenledir.

¹⁰² 1995 Moskova-Tiflis anlaşmasına göre RF, Gürcistan'da SSCB döneminden kalan dört üssün 2020'ye kadar Rus denetiminde kalması konusunda karara varılmıştır. Yalın Ertürk Alpay, *Rusya Ülke Analizi*, basım yeri belirtilmemiş, Türkiye İhracatçılar Meclisi, 2005; Gamze Güngörmüş Kona, *a.g.e.*, s. 97-115.

¹⁰³ RF'nin Gürcistan'da kapatılmadan önce bulunan askerî üsleri 12. Rus askerî üssü (Batum),62. Rus askerî üssü (Ahılkelek), 137. Rus askerî üssü (Vaziani-Tiflis), 50. Rus askerî üssü: 345. Hv. İnd. A. (Gudauta-Abhazya)'dır.

Gürcistan'a devredilmiştir¹⁰⁴. Bu üslerin tasfiye sürecinde Kuzey Kafkasya'da Gürcistan sınırına yakın yeni üsler kurma kararı ise 2005 yılı ortalarında Rus Savunma Bakanı Ivanov tarafından dile getirilmiştir¹⁰⁵.

Gürcistan'daki Rus askerî varlığının ortadan kalkması durumunda bölgede sadece Ermenistan'da Rus askeri kalacaktır¹⁰⁶. RF'nin Ermenistan ile kara bağlantısının olmadığı düşünüldüğünde bu durumun RF açısından büyük bir olumsuzluk yaratacağı da ortadadır. Stratejik nedenlerden dolayı enerji hatlarının kontrolü için olduğu kadar Ermenistan'a ulaşmak için de Kuzey Kafkasya'daki dış etkinlikleri önleme ihtiyacı bulunmaktadır.

RF, Gürcistan'daki üslerini kapatmaya başlamış olsa da Abhazya ve Güney Osetya bölgelerinde barış gücü kapsamında askerî kuvvet bulundurmaya devam etmiştir¹⁰⁷. Daha sonraki dönemlerde bu barış gücü de Gürcistan ve RF arasındaki temel sorunlardan birini oluşturmuştur. Gürcistan tarafından RF'nin Oset ve Abhaz ayrılıkçıları desteklediğine dair pek çok resmî ifade bulunmaktadır¹⁰⁸. RF'nin Güney Osetya ve Abhazya'ya verdiği desteğin ise Gürcistan'ın içeriden sıkıştırmak için kullandığı bir yol olduğu düşünülmektedir¹⁰⁹.

Gürcistan'ın ise Rus etkisine karşı kalkan arayışında olduğu görülebilmektedir. Gürcistan'ın toprak bütünlüğünün sağlanması konularında RF ile stratejik ortaklık girişimlerinde anlaşmazlıklar olduğu görülmüştür. Rus askerî varlığına izin veren ilk BDT ülkesi olmasına karşın, RF Karadeniz donanmasından Gürcistan'a pay vermeyi reddetmiştir ve 10 milyar dolarlık askerî teçhizatını da geri

¹⁰⁴ 14.11.07, tarihli <http://www.hurriyet.com> haberi.

¹⁰⁵ 14.06.2005 tarihli <http://www.tumgazeteler.com/?a=839100> haberi.

¹⁰⁶ Gamze Güngörmüş Kona, *a.g.e.*, s. 97-115.

¹⁰⁷ 15.11.07 tarihli www.hurriyet.com haberi.

¹⁰⁸ 18.04.08, 27.09.07 tarihli <http://www.bbcco.uk> haberi; 01.06.07, 16.11.07, 09.05.08 tarihli <http://www.hurriyet.com> haberleri

¹⁰⁹ Matthew Tarver-Wahlquist and Andrei Pavlovich Tsygankov, *a.g.e.*

çekmiştir¹¹⁰. Bu kapsamda özellikle ABD ile yakınlaşması öne çıkmaktadır. Gürcistan Devlet başkanı Lordkipanidze, “ABD bizim en önemli ortağımızdır. Rus kuvvetleri Gürcistan’ın bağımsızlığını kabul etmez, gelişimini engeller, bazen kısmen de olsa ülkeyi istikrarsızlaştırır ve Abhazy’a’daki sorunların çözümünü engeller”, demiştir. ABD ise her sene geri ödeme istemeden Gürcistan’a yardımda bulunmaktadır ve ülkenin egemenliğini desteklemektedir ve kendi silahlı kuvvetleri ile sınır birliklerini oluşturmada yardımcı olmaktadır¹¹¹. ABD 2002 Nisan ayında Gürcistan ile ‘eğit ve donat’ programı çerçevesinde 64 milyar dolar bütçeli silahlı kuvvetlerin modernizasyonu ve sınır güvenliğinin sağlanması konularında çalışmalar başlatmıştır¹¹². 2001-2003 yılları arasında yumuşamış olan RF-ABD ilişkileri çerçevesinde ABD’nin Gürcistan üzerindeki bu tür girişimlerine fazla tepki verilirse de 2003 yılının ardından tepkilerin yükseldiği görülmektedir.

Rus etkisine karşı kalkan arayışında Gürcistan ve Ukrayna’nın birlikte hareket ettiği görülmüştür. Bu çaba doğrultusunda BDT’ye alternatif olarak tasarlanan GUAM oluşumu da RF ile olan gerginliği artırmıştır. GUAM’daki devletler jeoekonomik ve jeopolitik önemlerini farkında olarak bunu Rus etkisine karşı kullanmayı hedeflemektedir¹¹³.

RF, Gürcistan’ı etkisi altında tutabilmek için hem baskı hem de motivasyon unsurlarını kullanmış¹¹⁴ ancak 2003 yılında Gürcistan’da yaşanan ‘Gül Devrimi’ ile RF-Gürcistan ilişkilerinde yeni bir dönem başlamıştır. Değişen yönetimin ABD’ye yakınlığı ilişkilerini olumsuz

¹¹⁰ Yalın Ertürk Alpay, *a.g.e.*

¹¹¹ Taras Kuzio, “Bağımsız Devletler Topluluğu İçinde Jeopolitik Çoğulculuk: GUAM’ın Ortaya Çıkışı”, Yılmaz Tezkan içinde, *Kadim Komşumuz Yeni Rusya*, Ülke Kitapları, basım yeri belirtilmemiş, 2001, s. 94-126.

¹¹² Yalın Ertürk Alpay, *a.g.e.*

¹¹³ Taras Kuzio, *a.g.e.*, s. 94-126.

¹¹⁴ RF’nin Gürcistan’a karşı baskı unsurları arasında RF’de çalışmakta olan Gürcü işçiler, Gürcistan topraklarında yaşayan Rus uyruklu halk ve Güney Osetya, Abhazy gibi ayrılıkçı bölgeler üzerindeki etkileri sayılabilir.

etkilemiştir. Gerginleşen ilişkileri iki devlet arasında yaşanan krizler izlemiştir. Sınır ihlalleri, barış gücü ve Gürcü güvenlik güçleri arasında zaman zaman yaşanan çatışmalar, liderlerin karşılıklı açıklamaları gibi krizler yaşanırken, Gürcistan'ın topraklarındaki Rus askerî varlığını tamamen ortadan kaldırılmaya çalışılması kapsamında Güney Osetya'daki barış gücünün de tasfiye edilmesi istekleri iki ülke ilişkilerindeki gerginliği artırmıştır.

2008 Ağustos ayında Gürcistan'ın Güney Osetya'yı 1990'lardan bu yana beşinci işgali ile en üst noktasına ulaşan gerginliğin ardından Rusya-Gürcistan savaşı yaşanmıştır. Bu savaş iki devlet arasında 2004'ten itibaren izlenen ilişkilerde radikal bir değişimi temsil etmektedir. İlki 1990'lardan itibaren süren provokasyonlar, çatışmalar, ekonomik ambargolardan oluşan düşük ölçekli savaş hâlinin geleneksel (konvansiyonel) askerî bir çatışmaya dönüşmesidir. İkinci değişim ise politik açıdan olmuştur. RF'nin, Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü göz ardı ederek Abhazya ve Güney Osetya devletlerinin bağımsızlığını tanınması, kendi sınırları içindeki sorunlara karşı toprak bütünlüğünü koruma kaygısıyla sürdürdüğü sert tutuma ters düşmektedir. Bu örneğe değin RF tarafından ayrılıkçı oluşumların tanınmasının örneği bulunmamaktadır¹¹⁵.

Rus birliklerinin Tiflis'e kadar ilerlediği 2008'deki savaşın sonucunda Gürcistan ağır bir yenilgi yaşamış ve hem Güney Osetya hem Abhazya topraklarını kaybetmiştir. RF bu savaşla yakın çevresinde onaylamadığı, özellikle jeopolitik açıdan kendisine olumsuzluk yaratabilecek gelişmelere izin vermeyeceğini ortaya koymuştur. Jeopolitik açıdan bakıldığında savaşın merkezindeki Güney Osetya özellikle öne çıkmaktadır.

RF Açısından Güney Osetya'nın Jeopolitik Önemi

Güney Osetya'ya baktığımızda coğrafi bir parça olarak çok küçük ve değersiz gibi görünen bu bölgenin, öncelikle Güney

¹¹⁵ Peter W. Schulze, *a.g.e.*, s. 329-240.

Kafkasya'yla Kuzey Kafkasya'yı birbirine bağlayan bir noktada bulunması açısından önem taşıdığı görülebilmektedir. RF açısından 'ileri karakol' olarak tanımlanan Kuzey Osetya ile de etnik yapısından dolayı ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır. Kuzey Osetya RF'ye bağlı olup, bölgedeki etnik çeşitlilik içinde, Müslüman çoğunluğun bulunduğu Kuzey Kafkasya'nın tam ortasında sahip olduğu çoğunluğu Ortodoks olan Oset halkından dolayı RF ile ayrılmaz bağları bulunan bir unsurdur. Her iki bölgenin de RF açısından terör ve kaçakçılık gibi sorunların yaşandığı bölgeler olan Kabartay-Balkar, İnguşetya ve Çeçenistan'a yakınlığı da jeopolitik önemi artırmaktadır.

Güney Osetya ve Kuzey Osetya, Kafkas Dağları'nın kuzey ve güney yamaçlarında yer almakta ve dağlarla bölünmüş bu iki bölge Roki Tüneli'yle birbirine bağlanmaktadır. Önemli bir diğer geçit olan Daryal ise Kuzey Osetya-Gürcistan sınırında olup Güney Osetya'nın hemen kuzey doğusunda yer almaktadır. Vladikavkazdan¹¹⁶, Daryal geçidi boyunca Tiflis'e değin uzanan karayolu ise Güney Osetya doğu sınırına paralel bir biçimde ilerlemektedir. 2008 harekâtında¹¹⁷ Rus

232

Security
Strategies
Year: 9
Issue: 17

¹¹⁶ Kuzey Osetya'nın başşehri. Rusça anlamı 'Kafkaslar'ın Hâkimi'dir.

¹¹⁷ Rusya ve Gürcistan arasında Güney Osetya'nın bir çatışma sorunu hâline gelişi 1988 tarihinde statüsü 'Özerk Bölge'den 'Özerk Cumhuriyet'e yükseltilen Güney Osetya'nın bir yıl sonra 1989 yılında Kuzey Osetya ile birleşme isteğini Moskova'ya iletmesiyle ve Gürcistan yönetiminin etnik-milliyetçi politikalar izlemesiyle başlamış görünmektedir. Aşırı milliyetçi Gamsahurdiya döneminde Güney Osetya'nın bağımsızlık taleplerine karşılık sertleşen bir politika izlemeye başlayan Gürcistan 1990 yılında Güney Osetya'nın özerkliğini kaldırdığını açıklayarak bölgeyi kuşatmıştır. 1991'de Ocak ve Eylül aylarında Ulusal Muhafız milis güçleri ile bölgeye saldırı başlatılmış ve buna Osetlerin de karşılık vermesiyle çatışmalar yaşanmıştır. 1992 yılında üçüncü bir saldırı daha yapılmıştır. Bu saldırıda Rus birlikleri Gürcü Ulusal Muhafız birliklerine karşı Şinvali civarında savaşa girişmiştir. Yaşanan çatışmaların ardından devrilen Gamsahurdiya'nın yerine Gürcistan yönetimine gelen Şevardnadze Moskova ile çatışmalara çözüm amacıyla 1992 Haziran ayında Soçi anlaşmasını imzalamış, Güney Osetya'nın özerkliği kaldırılmış sadece kültürel özerklik verilerek Güney Osetya'nın başkenti Şinvali direkt olarak Tiflis'e bağlanmıştır. Soçi anlaşması ile çatışma bölgesindeki tüm askerî birlikler çekilirken bölgenin güvenliği için Gürcü, Oset ve Rus askerlerinden oluşan bir barış gücünün bölgede konuşlanması kabul edilmiştir. Bu şekilde Güney Osetya'da Barış Gücü'nün bölgeye ilk defa girmesi ve

kara kuvvetleri Gürcistan içlerine inmek için Roki Tüneli'ni kullanmıştır¹¹⁸. Kafkasya'nın başlıca geçitlerinden olan Daryal Geçidi¹¹⁹ de Kuzey Osetya'nın başkenti Vladikavkaz'dan Tiflis'e kadar geçiş sağlayan yegâne geçittir ve bu geçit Kazbek Dağları'ndan geçerek Güney Osetya sınırı boyunca Tiflis'e kadar ilerleyen kara yolu ile birleşmektedir.

RF için Kuzey Osetya'nın bir diğer önemi özellikle İnguş ve Çeçen bölgesine giden demiryolu ve karayolu geçitlerinin bu bölgede bulunmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumda Kafkas Dağları'nın güneyinde kalan Güney Osetya ise sıçrama tahtasını andırarak coğrafi olarak İnguş ve Çeçen bölgelerinin geri hatlarına ulaşımı imkânlı hâle getirebilme potansiyelinin yanında Dağıstan üzerinde kontrol imkânı da vermektedir.

Güney Osetya'nın Pankisi vadisine yakınlığı özellikle Çeçen-İnguş ve Dağıstan sorunlu bölgelerinin RF için yarattığı tehdit açısından önemlidir. Pankisi Vadisi, Çeçenistan'da güvenlik sorunları yaşayan RF açısından bölgenin Gürcistan-Çeçenistan sınırındaki destek yolları üzerindedir. Bu vadinin Çeçenistan'da savaşıyan Rus kuvvetlerine karşı kullanılan bir üs hâline getirildiği¹²⁰ ve Çeçen ayrılıkçı güçlerine giden destek yolları üzerinde olması bakımından

---

Rus askerî gücünün resmî anlamda konuşlanması gerçekleşmiştir. Ancak Şevardnatz'e'nin 'RF, Güney Osetya'yı ilhak etmek istiyor' şeklindeki açıklamaları RF ile gerilim yaratmıştır. Bu iddialar Saakaşvili'nin iktidara geldiği 2003 senesinde de sürmüştür. RF dış işleri 2003'teki açıklamalarıyla, AKKA anlaşmasını ihlal ederek bölgede ağır silah bulundurduğu ve Güney Osetya'ya silah verdiği iddialarını da yalanlayarak sadece çatışma taraflarını uzlaştırmak çabasında olduğunu belirtmiştir. Saakaşvili döneminde de 2008 Ağustosunda yaşananndan önce Güney Osetya'ya bir askerî müdahale daha yapılmıştır.

¹¹⁸ Roger N. McDermott, "Russia's Conventional Armed Forces and the Georgian War", www.carlisle.army.mil/USAWC/Parameters/09spring/mcdermott.pdf+2008+South+Ossetia+War , (Erişim tarihi: 12.06.2009).

¹¹⁹ Ahmet Sapmaz, *a.g.e.*, s. 20.

¹²⁰ ABD'nin 11 Eylül sonrasında, Pankisi vadisinde El-Kaide örgütünün üslendiğine dair söylemlerde bulunduğu bilinmektedir. Bu amaçla bölgede asker bulundurma girişimleri gerçekleştirilmiştir.

aktif olarak bu amaçla kullanıldığı iddiaları gündeme gelmiştir¹²¹. Bu iddiaların yanında Gürcistan sınırları içerisindeki bu bölgede bulunan Çeçenlerin RF'ye iadesi ya da Gürcistan'da mülteci statüsünde kalması konularında Gürcistan'ın RF'ndan uzak bir siyaset yürütüyor olması Rus-Gürcü ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Oysa Moskova, RF kuvvetlerine karşı saldırılara hazırlık için üs olarak kullanıldığını iddia ettiği bu vadide denetim kurmayı çok istemektedir. Bu bağlamdan bakıldığında Pankisi Vadisi'ne yakınlığın dikkat çekici olduğu Güney Osetya'nın da Rus etki alanına girmesiyle Çeçenistan ve İnguşetya'nın geri hatlardan çevrelenmesi imkânı doğabilecektir. Aynı zamanda Daryal Geçidi'ne paralel giden Güney Osetya sınırı ve Roki Tüneli ile Gürcistan ortalarına açılan yol göz önüne alındığında da Tiflis'i kontrol edebilme imkânını yaratmaktadır.

Güney Osetya'nın bir diğer önemi de Gürcistan'daki Cavaheti Ermeni bölgesi açısındandır. Gürcistan nüfusunun yaklaşık % 2,5'unu Osetler oluşturmakta iken yaklaşık % 6'sını Ermeniler oluşturmaktadır¹²². İleride Cavaheti Ermeni bölgesinde de özerklik ya da bağımsızlık taleplerinin gündeme gelebileceği tartışmaları sürmektedir.¹²³ Ermenistan'daki Rus askerî üsleri ile RF'nin kara bağlantısı kurmasının RF açısından gerekliliği ve Gürcistan'ın bu konuda bir engel oluşturmaya başlamış olması RF'nin Gürcistan'a karşı askerî güç kullanmasının nedenlerinden biri olabilir. Güney Osetya ile Cavaheti arasında bir kara bağlantısı oluşturulabilme imkânı

¹²¹ Alaeddin Yalçınkaya, Kafkasya'da Siyasi Gelişmeler: Etnik Düğümden Küresel Kördüğüm, Lalezar Kitapevi, Ankara, 2006, s. 195.

¹²² <http://www.karturk.gazi.edu.tr/gurcograf.htm>

¹²³ Ermenistan'ın dünyaya açılan tek kapısı Gürcistan'dır. İran'a uygulanan ambargo nedeniyle bu ülke üzerinden ticari olarak hareket edememektedir. Diğer iki kara komşusu olan Azerbaycan ve Türkiye'de yaşanan siyasi anlaşmazlıklar nedeniyle sınırları kapalıdır. Bu nedenle de Gürcistan ile ilişkilerinin sorunsuz sürmesi için buradaki Ermeni diasporasının dizginlendiği ileri sürülmektedir. İleriki günlerde özellikle Türkiye üzerinden açılacak olan sınır kapısı sonucu Ermenistan'ın Gürcistan'a olan bağımlılığı ortadan kalkacağından Cavaheti Ermenileri açısından yeni taleplerin ortaya çıkması beklenebilir.

bu anlamda göz önüne alınmalıdır. Ermenistan ile kara bağlantısı durumu ise Akdeniz'den Orta Doğuya, Hazarın güneyinden Orta Asya'nın iç kısımlarına doğru Rus kontrolünü de artıracaktır. Bu nedenle Güney Osetya'nın durumu kuzeye 'RF sorunlu topraklarına' ve güneye 'yakın çevreye' açılan çift yönlü bir lojistik üssü andırmaktadır.

Sonuç

SSCB döneminden farklı olarak RF politikalarında jeopolitik temelde hareket edilmeye başlanmıştır. RF'nin Kafkasya politikalarını oluşturan temele bakıldığında da Kafkasya'nın oluşturduğu jeopolitik kaygıların ve yine Kafkasya'nın sunduğu jeopolitik kazanımların bu temelde ön planda olduğu görülmektedir. Kafkasya'nın sunduğu jeopolitik kazanımlar RF için vazgeçilemeyecek değerdedir. Bunlar arasında hem kuzey-güney hem de doğu-batı ulaşım hatları ve geçitlerini barındırması, Karadeniz, Türkiye, Güney Kafkasya ve İran üzerindeki temasını sağlamanın¹²⁴ yanında Orta Asya ve Orta Doğu hammadde kaynaklarına ve hammadde güzergâhlarına da erişim imkânı sağlaması da bulunmaktadır.

SSCB'nin dağılmasının ardından RF'nin jeopolitik kaygılarına dönük olarak ise, Kuzey Kafkasya'daki sınır güvenliği zafiyetinin RF'yi yeni bir parçalanma sürecine sürüklemeye potansiyeli görülmektedir. Zorlu coğrafyası güvenli bir bütünlük oluşturmayan bu bölgede RF'nin kontrol edemeyeceği ve RF karşıtı oluşumların rahatça

---

¹²⁴ 6 Kasım 2009 tarihinde www.ntv.com adresinde yer alan bir haberde; Rus "Askeri-Uzay Savunması" dergisinin üç savaş senaryosu kurgulandığından bahsedilmektedir. Birinci senaryoya göre ayrılıkçılık, terörizm, etnik çatışmalar, Azeri-Ermeni sorunu ya da bölgedeki sivil Rusların öldürülmesi üzerine başlayacak savaşta bir cephede Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan, karşı cephede ise Rusya-Ermenistan yer alacak. İkinci senaryoya göre bölgedeki etnik çatışmalar ya da İran'ın dini yayılmasından kaynaklanan savaşta Rusya, İran-Azerbaycan-Gürcistan'la savaşmak zorunda kalacak. Üçüncü senaryoya göre ayrılıkçılık, terörizm, kaybedilen toprakların yeniden ele geçirilmesi ya da Kafkasya'da etkinlik kazanma niyetinin yol açacağı savaşta Rusya'nın tek müttefiki Ermenistan olacak.

konuşlanabilmesi durumu kaygı yaratmaktadır. Oysa Kuzey Kafkasya SSCB'nin dağılmasının ardından Rus toplumu için yeniden var olma sembolü hâline gelmiş, özellikle Putin döneminde ulusun kimlik bunalımının aşılmasında, ekonomik ve askerî yapının merkezîleştirilmesinde önemli bir yer edinmiştir.

RF'nin sınır güvenliğini sağlama hedefinde, yakın çevre sınırları RF savunma stratejisi için temel alınmıştır. Bu nedenle yakın çevrenin etki altında tutulmaya çalışıldığı görülmektedir. RF yakın çevresinin önemli bir bölümü oluşturan Güney Kafkasya'daki bağımsızlığını kazanmış üç devletle yakın ilişkilerini sürdürmüştür. RF için yakın çevre devletlerinde askerî varlığını sürdürmesi ve güçlendirmesi çabasının ön planda olduğu görülürken, Gürcistan ile ilişkilerinde askerî üsler ve Gürcistan topraklarında Rus kuvvetlerinin bulunması ile ilgili konularda sorun yaşamıştır. Gürcistan'ı kontrol altında tutabilmek için hem motivasyon hem de baskı unsurlarını kullandığı ancak buna pek başarılı olamadığı görülmektedir.

RF için Gürcistan'ı önemli kılan bir konu da Kuzey Kafkasya'yı kontrol için geri hatta bulunmasıdır. Gürcistan, RF için sorunlu bölgeler olan Çeçenistan, Dağıstan, İnguşetya, Kabartay-Balkar bölgeleriyle kara sınırına sahiptir. Bu bölgelerde terör, mafya, kaçakçılık gibi etkiler söz konusu olmuştur. Kuzey-güney bağlantısını sağlayan Kafkas Dağları'ndaki önemli geçitlerden olan Daryal Geçidi ve Roki Tüneli Gürcistan'ın kuzey sınırındaki Güney Osetya'nın Kuzey Osetya ile olan sınırında bulunmakta ve kuzey-güney geçişlerini sağlamaktadır. Bundan dolayı Güney Osetya'nın jeopolitik açıdan RF için önemli bir noktada yer aldığı görülmektedir. Bahsi geçen geçitlerin Güney Osetya sınırlarında oluşunun yanında Çeçen direnişçileri tarafından lojistik üs olarak kullanıldığı iddialarının bulunduğu Pankisi vadisine, Kuzey Kafkasya'daki diğer sorunlu bölgeler olan İnguşetya, Kabartay-Balkar'a, Gürcistan'ın başkenti Tiflis'e ve Cavaheti Ermenilerinin yoğun yaşadığı bölgeye coğrafi yakınlığı dikkat çekmektedir.

RF'nin hem Gürcistan'daki askerî üslerini devam ettirmesi, hem Kuzey Kafkasya'yı kontrol etmesi, hem de kara sınırının bulunmadığı Ermenistan ile kara bağlantısı oluşturması açısından Gürcistan'ın

gerekliliği düşünülünce bu duruma engel oluşturabilecek hiçbir yapılanmaya izin vermemesini beklemek doğal olacaktır. Bu bağlamda Gürcistan üzerinde artmakta olan ABD etkisini kaygı ile izlediği belli olan RF'nin bu etkiyi kırma girişimleri şaşırtıcı olmamaktadır. Özellikle 2008'de yaşanan Güney Osetya savaşı ile Kafkasya'da kritik bir noktada bulunan bu bölgeyi terk etmesi durumunda jeopolitik açıdan çıkarlarının zedelenmesine bu savaşın izin vermediği söylenebilir.

Summary

Geopolitics creates the upper compartment and conducts of the other factors, and is the base of the knowledge and opportunities of politics. Before RF, the Russian geopolitics seemed to be sidelined in its politics but now it seems that have changed. After the collapse of USSR, the geopolitics of the Caucasus has changed radically. It used to be totally under control of the Soviet, but the sudden international interest in the area affected both RF and Caucasus. RF's politics is affected by the possibilities of the gains and losses on Caucasus's geopolitics.

RF has taken her 'near abroad's borders in to her strategy to protect her own border security. Because of this, RF tries to influence this zone. South Caucasus is an important part of this zone and one of the reasons makes Georgia important is the proximity to North Caucasus where the problems such as terror, mafia, and illegal trade exists. On Georgia's north border, there are the only passages of Caucasus Mountains; Daryal passage and Roki tunnel, which make the attachment of North-South transition and connect inner North Caucasus to inner Georgia, to Tiflis. Both these passages are exists on South Ossetia region. That apparently gives South Ossetia a geopolitical key role.

RF needs to maintain the military presence in Georgia as in order to control North Caucasus and form a land connection to Armenia. So this aim explains RF's agony for defeating any kind of new settlement on Georgia, which can counteract RF's desires. Also in the 2008 war it was seen that RF will not let her geopolitical benefits been damaged.

Kaynakça

Kitaplar:

ALPAY Yalın Ertürk, *Rusya Ülke Analizi*, basım yeri belirtilmemiş, Türkiye İhracatçılar Meclisi, 2005.

BRZEZİNSKİ Zbigniew, *Büyük Satranç Tahtas*, İnkılap, İstanbul, 2005.

DAVUTOĞLU Ahmet, *Stratejik Derinlik*, Küre Yayınları, İstanbul, 2001.

DENK Nevzat, *21. yüzyıla Girerken Türkiye'nin Jeopolitik durumu ve Jeostratejik Öneminin Yeniden Belirlenmesi*, Harp Akademileri Basım Evi, İstanbul, 2000.

DUGİN Aleksandr, *Rus Jeopolitiği*, Küre, İstanbul, 2005.

HASKINCI ve İLYAS, *İTO 2003 Rusya Ülke Etüdü*, İstanbul, İTO, 2003.

İLHAN Suat, *Jeopolitik Duyarlılık*, TTK, Ankara, 1989

İLHAN Suat, *Kafkasya'nın Gelişen Jeopolitiği*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları 162, seri VIII, sayı A.3, Ankara, 1999.

KAGARLİTSKİ Boris, *Bugünkü Rusya*, Tarih, Toplum, Kuram, İthaki Yayınları, İstanbul, 2008.

SAPMAZ Ahmet, *Rusya'nın Transkafkasya Politikası ve Türkiye'ye Etkileri*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2008.

SLOAN & GRAY, *Geopolitics, Geography and Strategy*, Frank Cass Publishers, Oxon, 2005.

TEZKAN Yılmaz, *Kadim Komşumuz Yeni Rusya*, Ülke Kitapları, basım yeri belirtilmemiş, 2001.

TARAKÇI Nejat, *Devlet Adamlığı Bilimi: Jeopolitik ve Jeostrateji*, Çantay Yayınevi, İstanbul, 2003.

Türkiye Stratejik Araştırmalar ve Eğitim Merkezi, *Jeopolitik, Jeopolitik Gelişmeler ve Ekonomik Millî Güç Unsurları Arasında İlişkiler*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1991.

USLUBAŞ Fevzi, *İmparatorlukların Bataklığı*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2005.

YALÇINKAYA Alaeddin, *Kafkasya'da Siyasi Gelişmeler: Etnik Düğümden Küresel Kördüğümüne*, Lalezar Kitabevi, Ankara, 2006.

Makaleler:

AĞACAN Kamil, “ABD'nin Kafkasya Politikası”, O. Yeşilot içinde, *Değişen Dünya Düzeninde Kafkasya*, 2005, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 31-46.

AKPINAR Erdal, “Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı ve Türkiye Jeopolitiğine Etkiler”, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2005, Cilt:5, Sayı:2.

BHATTY & BRONSON, “NATO's Mixed Signals in the Caucasus and Central Asia”, *Survival*, 2000, Vol:42, No:3, 129-145.

BÜYÜKAKINCI Erhan, “Vladimir Putin Dönemi Rus Dış Politikasına Bakış, Söylemler, Arayışlar ve Fırsatlar”, E. Büyükakıncı içinde, *Değişen Dünyada Rusya ve Ukrayna*, 2004, Phoenix Yayınevi, Ankara, 137-163.

ÇAŞIN Mesut Hakkı, “Aç Kurtların Son Valsi: ABD-Rus Çatışması Nereye?”, *Jeopolitik, Aylık Strateji Dergisi*, Haziran 2006, Yıl:5, Sayı:29, 41-51.

DEVLET Nadir, “Rusya Federasyonu'nun Güney Kafkasya Siyaseti ve Türkiye'ye Etkileri”, O. Yeşilot içinde, *Değişen Dünya Düzeninde Kafkasya*, 2005, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1-17.

ERDEM Tanju, “Türk Boğazları ve Montreux Sözleşmesi”, *Jeopolitik Aylık Strateji Dergisi*, Haziran 2006, Yıl:5, Sayı:29, 10-15.

ERİCSON J., “Rusya Yabana Atılamaz: Jeopolitik Gerçekler ve Fanteziler”, ed. Sloan & Gray, *Jeopolitik, Strateji ve Coğrafya* içinde, 2003, ASAM Yayınları, Ankara, 323-357.

ERİŞEN Cengiz, “Rusya Federasyonu'nda Ulusal Güvenlik Yaklaşımı ve Askerî Doktrinler”, E. Büyükakıncı içinde, *Değişen Dünyada Rusya ve Ukrayna*, 2004, Phoenix Yayınevi, Ankara, 165-194.

GOLDMAN M. I., “Putin and the Oligarchs”, *Foreign Affairs*, 2004, Vol:83, No:6, 33-44.

GRAY C. Sloan, “Coğrafya ve Strateji: Uygulamada Jeopolitik”, ed. Sloan & Gray, *Jeopolitik, Strateji ve Coğrafya* içinde, 2003, ASAM Yayınları, Ankara, 215-237.

HATIPOĞLU Esra, "After Empire: Georgia-Russia Relations and the Prospects for Stability in the South Caucasus", *Turkish Review of Eurasian Studies*, Annual 2004-4, 173-191.

HATIPOĞLU Esra, "Avrupa Komşuluk Politikaları'nın Güney Kafkasya Boyutu", O. Yeşilot içinde, *Değişen Dünya Düzeninde Kafkasya*, 2005, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 19-30.

HATIPOĞLU Esra, "Güney Kafkasya ve Orta Asya'da Büyük Güçler Arasındaki Oyun: Bölgesel Örgüt ve Oluşumların Rolü", USAK içinde, *Güney Kafkasya ve Güç Politikası*, 2008, USAK, Ankara, 1-29.

KONA Gamze Güngörmüş, "Rusya Federasyonu'nun Kafkasya Politikası", *Jeopolitik, Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Yaz 2004, Yıl:3, Sayı:1, 97-115.

KUZİO Taras, "Bağımsız Devletler Topluluğu İçinde Jeopolitik Çoğulculuk: GUUAM'ın Ortaya Çıkışı", Y. Tezkan içinde, *Kadim Komşumuz Yeni Rusya*, 2001, Ülke Kitapları, basım yeri belirtilmemiş, 94-126.

MANGOTT Gerhard, "Dizlerinin üzerine çöken dev: Rusya'nın küresel rolü üzerindeki yapısal kısıtlamalar", Y. Tezkan içinde, *Kadim Komşumuz Yeni Rusya*, 2001, Ülke Yayınları, basım yeri belirtilmemiş, 64-93.

PAMİR Necdet, "Orta Asya ve Kafkasya'da Güvenlik Arayışları Sürecinde Bölgedeki Enerji Kaynakları'nın Rolü", *Jeopolitik, Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2003, Yıl:2, Sayı:7, 101-119.

Putin'in konuşması, Permanent Mission of the Russian Federation to the United Nations, *UN Millennium Summit* (2000). New York.

PUSHKOV Aleksei, "Rusya ve Yeni Dünya Düzeni", Y. Tezkan içinde, *Kadim Komşumuz Yeni Rusya*, 2001, Ülke Kitapları, 38-50.

RUTLAND Peter, "Putin'in İktidar Yolu", Y. Tezkan içinde, *Kadim Dostumuz Yeni Rusya*, 2001, Ülke Kitapları, basım yeri belirtilmemiş, 151-190.

SAGRAMOSO Domitilla, "Violence and Conflict in the Russian North Caucasus", *International Affairs*, 2007, 681-705.

SCHULZE Peter W., "Geopolitics at Work: the Georgian-Russian Conflict", *Journal of International Law 1*, Gottingen Journal of International Law 1, 2, 2009, 329-240.

Jeopolitiğin Rusya Federasyonu'na Etkilerinin
Kuzey Kafkasya-Gürcistan-Güney Osetya Çerçevesinde İncelenmesi

TOAL Gerard, "Russia's Kosovo: A Critical Geopolitics of the War Over South Ossetia", *Eurasian Geography and Economics*, 2009, 1-37.

ÜNSAL Şamil, "Son Dönem Rusya Federasyonu ve Türk-Rus İlişkileri", *Jeopolitik, Aylık Strateji Dergisi*, Haziran 2006, Yıl:5, Sayı:2, 80-95.

YALÇINKAYA Haldun, "Soğuk Savaş Sonrası Savaşın Değişimi, Soğuk Savaş Dönemi ve Sonrası Savaş Tarihi sonuçlarının Türkiye'nin Güvenliğine Etkileri", *X. Askerî Tarih Sempozyumu Bildirileri 20-22 Nisan 2005*, 2006, Genelkurmay Basımevi, Ankara.

İnternet:

KÜLEBİ Ali, RF Silahlı Kuvvetleri ve Askerî Doktrini, 2006 <http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=358&sayfa=53>, (Erişim tarihi: 03.06.2009).

MCDERMOTT Roger N. "Russia's Conventional Armed Forces and the Georgian War", www.carlisle.army.mil/USAWC/Parameters/09spring/mcdermott.pdf+2008+South+Ossetia+War, (Erişim tarihi: 12.06.2009). <http://www.carlisle.army.mil/usawc/parameters/Articles/09spring/mcdermott.pdf> (Erişim tarihi: 05.08.2012).

OMELİCHEVA Mariya Y., "Counterterrorism Policy: Variations on an Imperial Theme", 2008 http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/6/7/6/5/pages267654-1.php, (Erişim tarihi: 16.10.09.) <http://kups.ku.edu/people/vitae/cv-omelicheva-mariya-2010-08.pdf>, (Erişim tarihi: 05.08.2012).

PRIEGO Alberto, "NATO Cooperation Towards South Caucasus", *International Affairs*, Winter 2008, vol 2 (1). CRIA http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/6/7/6/5/pages267654-1.php, (Erişim tarihi: 16.11.09). http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CFQQFjAA&url=http%3A%2F%2Fkms1.isn.ethz.ch%2Fserviceengine%2Ffiles%2FISN%2F104444%2Fchaptersection_singledocument%2Ffc0ef43c-99b4-4bf9-9dd0-78ec8d831a9f%2Fen%2FChapter6.pdf&ei=gtUgUJGkHIinctAbwzYCwCA&usq=AFQjCNEJi7L9tecicr3-Kcs3z2-PYpqHQ&sig2=JxGFMUqOs_4kuOfr-tfLzA, (Erişim tarihi:05.08.2012).

SEZER D. B., “Rusya Federasyonu’nun Türkiye’nin Bulunduğu Coğrafyaya Katkıları ve Etkileri”, *Türkiye’nin Etrafında Barış Kuşağı Nasıl Oluşturulur?* Genelkurmay Basımevi, İstanbul, 42-52, 2002.

<http://www.google.com/books?id=iEraO0XJ55sC&printsec=frontcover&dq=Geopolitics,+Geography+and+Strategy&ei=ajdcS-CkLKqizASL8qT-BQ&hl=tr&cd=1#v=onepage&q=&f=false>, (Erişim tarihi:05.08.2012).

TOUMARKİNE Aleksandre, “Geçmiste ve Günümüzde Kuzey Kafkasya'nın Jeopolitik Önemi”, 2001 http://www.samsunbkd.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=235:ge%C3%A7mi%C5%9Fte-ve-g%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCzde-kuzey-kafkasyanın-jeopolitik-%C3%B6nemi&Itemid=83, (Erişim tarihi:05.08.2012).

TARVER-WAHLQUIST M. & TSYGANKOV A. P., “Duelling Honors: Realism, Constructivism and the Russia-Georgia Divide”, 2008, http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/6/7/6/5/pages267654-1.php, (Erişim tarihi: 16.11.09).

VIZO Vincenzo de, “George W. Bush, Vladimir Putin and the Geopolitics of the new Cold War”, April 2008 http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/6/7/6/5/pages267654/p267654-1.php, (Erişim tarihi: 05.08.2012).

http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/5/2/6/5/p252651_index.html?phpsessid=fda387667da7a26c856dbe3222fcf571, (Erişim tarihi: 05.08.2012).

<http://www.bbc.co.uk>

<http://www.haberrus.com>

<http://www.hurriyet.com>

<http://www.ntv.com.tr>

<http://www.tumgazeteler.com>

<http://www.rusya.ru>